

HISTORIE VČELAŘSKÉHO SPOLKU V TURNOVĚ

Vladimír Louda

Vydáno ke 110.výročí včelařské organizace v Turnově

Autoři fotografií:

- © sbírka Vladimír Louda
- © fotoalbum archivu organizace
- © Eduard Fuchs
- © Radek Hromádka
- © Martin Šritr (obálka)
- © Wikipedie

Mapy:

- © web Českého statistického úřadu
- © Základní organizace ČSV Turnov 2013
- © Vladimír Louda 2013

Všechna práva vyhrazena

K reprodukci, ukládání do databází, šíření fotomechanickou, elektronickou nebo jinou cestou (třeba jen části díla) je třeba výslovné písemné svolení majitele copyrightu.

1. Úvod

Vážený čtenáři, předkládáme Vám almanach, který byl vydán ke 110. výročí založení samostatného včelařského spolku v Turnově a mapuje historii včelařství na Turnovsku.

Všeobecnou část a historii spolku od počátků až do 80.let 20.století sepsal přítel Vladimír Louda, jako „spolkový historik a dějepisec“ a dlouholetý funkcionář naší organizace, na základě kroniky spolku, zápisů schůzí členských i výborových, jakož i svých pamětí. Období od 90. let do současnosti, obrázky, tabulky a grafy pak doplnil jednatel organizace př. Eduard Fuchs.

První kapitoly almanachu Vám přiblíží historii včely jako takové a dějiny včelařství od nejstarších dob všeobecně, další Vás pak seznámí s bohatou historií včelařského dění v Čechách a zejména na Turnovsku až do současného stavu.

V almanachu jsou podrobněji „mapovány“ spíše počátky spolku, u pozdějších období jsou pak uváděny jen hlavní události či zajímavosti. Podrobné líčení aktivní činnosti našich předchůdců např. ve 30. letech, dále pak v 60., 70. i 80. letech 20. století by totiž vyžadovalo podstatně většího rozsahu textu, který by tak vydal spíše na silnou knihu – vždyť kronika má popsány tři stovky stran formátu A3, a to v době psaní tohoto almanachu končí rokem 1982!!

Studiem zápisů z činnosti našich předchůdců je také patrné, že řada problémů, které v současnosti „hýbou“ včelařskou veřejností, nejsou žádnými novinkami: stesky na drahý cukr a dovoz levného medu ze zahraničí, pančování medu prodejci, podezírání vedení spolku z obohacování na úkor včelařů, bědování nad malým medným výnosem, nemoci včel ... to vše se vyskytovalo již v minulosti.

Pro nezasvěcené ještě připomínáme, že hlavním včelím produktem není med, ale opylování rostlin. Včela je tak podstatným a trvalým tvůrcem životního prostředí. Je důležitá pro udržení rozmanitosti rostlinných druhů a pro dosažení vyšších výnosů mnohých zemědělských plodin. Proto si včelaři zaslouží jistě Vaše uznání.

Přejeme Vám příjemné čtení a doufáme, že předkládané dílo Vám rozšíří informace o tak zajímavé činnosti, jakou včelařství je.

Základní organizace ČSV, o.s., Turnov

2. Původ včely medonosné

Nálezky fosilních včel v oligocenních vrstvách pomohly určit dobu jejího vzniku na rozhraní starších a mladších třetihor, tedy do období asi před 20 - 15 miliony lety. V té době člověk ještě ani v přibližné podobě neexistoval, neboť zbývalo ještě asi 5 - 10 milionů let k oddělení větve vedoucí k lidem od původní větve opic.

Podle vyvinutého sběracího ústrojí lze usuzovat, že už tehdy žila včela podobným způsobem jako dnes, tzn. sbírala pyl i sála nektar. Příznivé subtropické až tropické klima, které v našem podnebním pásmu tehdy panovalo, ji nenutilo shromažďovat zásoby ani tvořit zimní chomáč, a tak pravděpodobně stavěla pouze jeden plást, umístěný mezi větvemi stromů či ve skalních rozsedlinách.

Ke změně života včely došlo před 500 tisíci lety s příchodem první doby ledové, která změnila klimatické poměry středoevropského prostoru na podobné dnešním sibiřským. Severské ledovce začaly sestupovat hluboko k jihu a horské ledovce níže do údolí. Změna klimatu byla pozvolná, v řádu tisíciletí, a tak včela měla možnost se novým, měnícím se podmínkám přizpůsobit.

Včelstva byla nucena začít tvořit chomáč, za tím účelem stavět více plástů, hromadit zásoby a hledat ochranu v dutých stromech nebo skalách. Postupně z našeho podnebního pásma začala ustupovat do jižních teplých oblastí. Vystřídalo se celkem pět ledových dob, vzájemně od sebe oddělených meziobdobími, v kterých naopak docházelo k pozvolnému oteplování klimatu. Až po odeznění té poslední, páté doby ledové, což bylo asi 10 tis. let př. n. l., došlo už k trvalému oteplení a cca od 6. tis. let př. n. l. se předpokládá, že panuje klima, jaké známe dnes.

Oteplení středoevropského prostoru umožnilo včele začít opět osídlit severní oblasti Země, při jejím postupném návratu docházelo během několika dalších tisíciletí k utváření jednotlivých plemen včely medonosné, přizpůsobených pastevními a klimatickými podmínkám svého prostředí.

3. Vývoj včelařství

Nejstarším dochovaným dokladem o včelařství je pravěká skalní kresba v Pavoučí jeskyni (Cueva de la Araña) nedaleko Bicorpu u Valencie ve Španělsku. Kresba, kterou archeologové datují do období asi 12 tis. let př. n. l., znázorňuje sběrače medu, vybírajícího med z dutého stromu (obr.1).

Člověk však poznal včelu a význam medu pro svoji výživu už mnohem dříve. Při svých výpravách za potravou se setkával s výsledky činnosti medvěda, který v hlubokých lesích slídl po včelách a vylupoval jim hnízda. Člověk začal medvěda napodobovat, z počátku si však počínal stejně.

Časem došel k poznání, že ničením hnízd se připravuje o zdroje medu a naučil se získávat med, aniž by včelstva musel ničit. Za tím účelem začal upravovat včelí příbytky a vyhledávat nová včelstva. Vznikl tak nejen nový obor lidské činnosti ošetřování včel, ale nastala i dlouhá éra profesionálních lesních včelařů - „brtníků“.

Později - v neolitu, tj. asi 5 - 3 tis. let př. n. l., opouští člověk sběračský a lovecký způsob života a začíná se usazovat, zakládat osady, chovat skot a hospodařit na svých pozemcích. Aby nemusel docházet za včelami do lesa, umísťuje si je u svých obydlí a vzniká tak vedle „lesního včelařství“, brtnictví, nový včelařský obor - „včelařství domácí“.

Obr. 1

4. Historie organizovaného včelaření v Čechách

Z 9. století se dochovala zpráva arabských cestovatelů Ibn Rusta a Ibn Mahmuda Gordiziho, že poddaní knížete Svatopluka chovají včely v dřevěných nádobách a z medu vyrábějí opojný nápoj.

Historickou existenci včelařství potvrzují zakládací listiny klášterů od přemyslovské doby v 10. století.

Ve 12. stol. se v Praze začaly konat medné trhy a včelí produkty, jako med, vosk a medovina, se vyvážely do okolních zemí výměnou za sůl a jiné, u nás chybějící produkty. Obchodní stránka i snaha dosáhnout dobré ceny, byly pak důvodem, že z původně pouze přátelských vztahů chovatelů včel se začaly vyvíjet už pevné organizované včelařské cechy. Cechy byly sdružením jak včelařů z povolání, tedy brtníků, tak i včelařů domácích, zájmových. Měly svoji vlastní samosprávu a v jejich čele stál zvolený landfojt (hejtman), čtyři přísední znalci a přísedící. Jejich úkolem bylo rovnat spory mezi včelaři, dávat povolení k zřizování brtí, ale také dbát na vzdělávání včelařů i odbyt jejich produktů. Ve středověku si společnost včelařů velmi vážila, mohli nosit zbraň, měli zvláštní práva a vlastní, tzv. včelařský soud.

V roce 1775 podepsala rakouská císařovna Marie Terezie včelařský patent pro Moravu a Dolní Rakousko, o rok později, též pro Čechy (obr.3). Tímto právním dokumentem, který si podržel platnost víceméně až do r. 1950, byli držitelé včelstev mj. zbaveni jakýchkoliv daňových břemen a svým způsobem i nevolnických povinností, patenty však byly zároveň zrušeny cechy a dozor a správa nad chovem včel byly svěřeny hospodářským společností. V Čechách to byla c. a k. Vlastenecko hospodářská společnost pro Království české, s pobočkami v krajských městech - chov včel se tím však stal závislým na orgánech řídicích zemědělskou výrobu.

Obr. 2

V době vydání tereziánských patentů, jak se jim říkalo, však byla již tradice vlastní samosprávy u včelařů sdružených v cechu tak hluboce zakořeněná, že včelaři toužili po jejím opětném obnovení. Touha to byla sice silná, leč marná. Vídeňská vláda veškeré pokusy o její obnovení trvale odmítala a jakékoliv organizování nepřipouštěla.

Až v roce 1852 byl na Žatecku úspěšný farář Jan Nepomuk Oettl, který jako člen vídeňské hospodářské společnosti získal povolení k založení „Spolku pro zvelebování včelařství v Čechách“. Spolek však působil pouze v českém pohraničí a do vnitrozemí víc nerozšířil, neboť se stal spolkem jen německých včelařů, čeští včelaři do něho nevstupovali.

Pod dojmem založení Oettlova spolku na Žatecku se začíná počátkem 60. let uvažovat o založení včelařského spolku také na Chrudimsku. Toto úsilí trvalo téměř tři roky, až díky pomoci hraběte Jana Harracha, který byl členem vídeňské říšské rady, se podařilo v říjnu 1864 získat z Vídně souhlas a tak 22. prosince 1864 mohl vzniknout „První český včelařský spolek“ v Chrudimi. Jeho prvním předsedou se stal hrabě Jan Harrach.

K trvalému uvolnění spolkové činnosti v Čechách došlo až v roce 1867, kdy dne 21. prosince byl vyhlášen komplex ústavních zákonů pro neuherské země, tzv. prosincová ústava. Její součástí byl i „spolkový a shromažďovací zákon“. Až nyní nadešel čas, kdy začínal vznikat jeden včelařský spolek za druhým. V roce 1868 v Písku, Hořicích a Jaroměři, o rok později v Kopidlně, ve Skalsku, na Mladoboleslavsku, a další. V Podkrkonoší to bylo v roce 1870 ve Vysokém nad Jizerou - nebyl to však samostatný včelařský spolek, nýbrž včelařský odbor při hospodářsko-průmyslové komoře. O dva roky později, 11. února 1872, byl založen již samostatný včelařský spolek v Křižlicích. Křižlický spolek sice nebyl velký, měl pouze 20 členů, ale pod vedením mladého evangelického faráře Bohdana Kutlíka a učitele Josefa Rolčíka byl velmi aktivní a šířil včelařskou osvětu v širokém Podkrkonoší.

Jako pokus o zastřešující organizaci včelařů v Českém království byl založen roku 1872 v Praze Zemský včelařský spolek, z kterého teprve následně vznikl Zemský ústřední spolek včelařský pro Království české.

V nejbližším okolí Turnova byl první včelařský spolek založen v roce 1876 v Železném Brodě.

Koncem roku 1896 se začíná i v Turnově uvažovat o založení včelařského spolku. Úvahu podporovalo poměrně slušné zavčelení Turnovska: v roce 1890 bylo dle tehdejší statistiky na území turnovského hejtmanství chováno 1514 včelstev a z toho samotný soudní okres Turnov jich evidoval 949.

Těchto 949 včelstev se nacházelo v 86 obcích okresu, chovány byly v úlech a ošetřovaných metodami zděděnými mnohdy ještě po předcích. Vypělý chov včel byl v té době provozován převážně venkovskými učiteli a také od nich vznikla iniciativa založit včelařský spolek.

V roce 1898 byl při okresním stavovském sdružení „Učitelská jednota“ založen přípravný výbor v podobě včelařského odboru. Ještě téhož roku pak byl požádán Zemský ústřední spolek včelařský v Praze, aby v Turnově uspořádal jeden ze svých sjezdů, které bývaly spojeny se včelařskou výstavou.

Zemský spolek žádosti vyhověl a hned příštího roku svolal XVI. sjezd do Turnova. Dne **7. srpna 1899** byla uspořádána včelařská výstava v proslulém zahradnickém závodě V.Maška, který výstavní prostory nejen propůjčil, nýbrž i vybavil květinovou výzdobou; vystavovatelů bylo 64 a výstava se velmi líbila.

Ráno dne 8. srpna byl sjezd zahájen mší v Mikulášském kostele, od 9hod v Sokolovně pak probíhaly přednášky. Přednášky konali:

- Alois Majer, převor ze Lnář: O Dickelově teorii

- Fr. Stejskal, adjunkt bohoslovecké fakulty v Praze: O hnilobě plodu, O překlopňáku

- Fr. Beran, řídící učitel v Drahotěšicích: Výhody slaměných úlů Kanitzových

- Fr. Zuklín, farář v Bořislavi: O úlech slovanských

V odpoledních hodinách byl podniknut společný výlet přes hrad Valdštejn a Skalní město na Hrubou Skálu, zpáteční cesta vedla Myší dírou a Dračími skalami přes lázně Sedmihorky. Překrásná krajina Českého Ráje měla samozřejmě u účastníků velice kladný ohlas.

Druhého dne, tj. 9.srpna, byla uskutečněna návštěva městského muzea a exkurze do zlatnické školy a závodu na broušení skleněného zboží, odpoledne pak byl výlet na Malou Skálu s Pantheonem, na hrad Frýdštejn a Kopaninu. Část včelařů věnovala tento den výpravě do Krkonoš.

Třetí den sjezdu byly vyhodnoceny exponáty a uděleny ceny, konalo se také zasedání delegátů.

Přijetí delegátů sjezdu ve městě Turnově bylo tak působivé, že ho starosta Zemského ústředního spolku včelařského P. Josef Kebrle v tisku hodnotil takto:

„Účastensví sjezdu bylo potěšitelné, dostavili se včelaři s Krkonoš, ano i ze sesterské Moravy, nejen by na společných poradách podílu brali, ale i v „Českém Ráji“ se osvěžili a hojnými krásami přírodními, jimiž Turnov a okolí slyne, se pokochali.

Poskytuje již samo město, na Jizeře malebně položené, mnoho krásného a zajímavého; tím více v utěšené okolí vábí četné navštěvovatele. Neboť kamkoliv pohlédneme, všude spatřujeme bujné lesy a z nich vyčnívající divoké skalní útesy, hluboká údolí, staré hrady, úrodná pole, rozsáhlé zahrady a sady, jimiž celá krajina stává se půvabná a utěšená“.

Zamýšlený záměr, tj. propagace včelařství, pro který byl v Turnově sjezd uspořádán, se ke spokojenosti organizátorů plně zdařil a tak mohly být zahájeny přípravy k založení samostatného včelařského spolku také v Turnově.

5. Dějiny Včelařského spolku v Turnově

Počátky spolkové činnosti (1903-1917)

Ustavující schůze **Včelařského spolku pro politický okres Turnov a okolí** byla svolána Učitelskou jednotou na neděli **10. května 1903** do školy v Dolánkách u Turnova.

Schůzi za účasti čtyřiceti zakládajících členů zahájil a vedl předseda učitelské jednoty, řídící učitel Karel Pelant.

Po přečtení a schválení stanov byl zvolen výbor a první funkcionáři ve složení:

- předseda Karel Javůrek, řídící učitel, z Dolánek
- místopředseda Josef Brož z Rakous
- jednatel Václav Větvička, správce školy, z Vrchů
- pokladník Jan Mařan, rolník, z Vrchů.

Členové výboru: MUDr. Josef Lamač, lékař, z Turnova

Josef Marek, lesní revírní, z Pohoře

František Kozák, učitel, z Doubravice

Václav Stejskal, cestář, z Podolí

Karel Dědek z Dolánek

Karel Pelant, řídící učitel

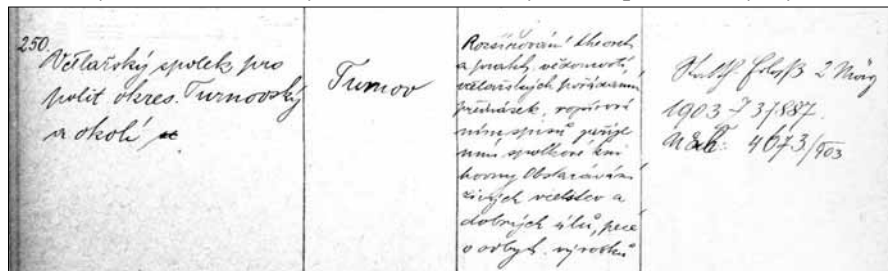
Jaroslav Salmon z Daliměřic

Po zvolení funkcionářů se ujal řízení schůze nově zvolený předseda Karel Javůrek, který jistě v tu chvíli netušil, že bude ve funkci předsedy řídit spolek úctyhodných dvaadvacet roků.

Během ustavující schůze přednesl K. Javůrek přednášku na téma „O plemenném chovu včel“ a představil svůj slaměný úl s medníkovým nástavkem, učitel Fr. Svoboda ukázal krkonošský medomet. Na svou dobu

to byl nejen viditelný pokrok směřující k racionálnímu chovu včel, nýbrž také náznak, jakým směrem ve své činnosti se bude spolek ubírat.

Dokladem vzniku Včelařského spolku pro politický okres Turnovský a okolí je zápis č.250 v Katastru spolků, kn.118, o.ú.Turnov (obr.3). Zde je ve sloupci činnost spolku uvedeno: „Rozšiřování theoret. a prakt. vědomostí včelařských pořádáním přednášek, rozšiřováním spisů, pořízením spolkové knihovny. Obstarávání živých včelstev a dobrých úlů, péče o odbyt výrobků“.

Obr. 3

Také v Katastru spolků, kn.119a Spolky Turnov-město I je v zápisu č.77 uveden Včelařský spolek v Turnově s datem vzniku 2.3.1903, pod č.j. 37887 (obr.4):

Bez číslo	Jméno spolku	Sídlo	Nezakázán výnosem zemského úřadu
77	Včelařský spolek v Turnově ✓	Turnov.	2/3 1903, 37887 Salamunianovský Land. Behörde Turnov 29. März - 1903 abt. 12, n. 2/21 1902 1. 21. 55. 100/100

Obr. 4

Stanovy spolku byly v tištěné formě vydány již r. 1904 v Parostrojní knihtiskárně Josef Glos v Semilech (obr.5):

Od počátku svého vzniku spolek vedl mezi členy bohatou osvětovou činnost. Přednášky zajišťovali především zkušení členové Václav Větvička, František Kozák a Karel Javůrek. Ještě téhož roku se konaly další dvě schůze s přednáškami Františka Kozáka a Václava Větvičky. Včelařskou tematiku šířili nejen mezi včelaři, význam včely a včelařství osvětlovali

i v nevčelařských spolcích, jednotách a školách. Velká rozlehlost území znesnadňovala zpočátku činnost spolku a proto se schůze a přednášky musely konat na různých místech okresu, aby byly dostupné všem členům. Tato na jedné straně nevýhoda měla však i svou kladnou stránku. Povědomí o včele a včelařství se tak dostávalo i do širší nevčelařské veřejnosti a mezi včelaře, kteří zatím nebyli organizovanými členy. Výsledek na sebe nenechal dlouho čekat. Už v příštím roce 1904 přistoupilo dvaadvacet nových členů, o rok později dalších třináct.

Ze samotných členských příspěvků by se těžko mohl spolek rozvíjet, nebo vůbec nějakou činnost konat. Našel však pochopení a podporu u Okresního úřadu v Turnově, který každoročně subvencemi přispíval na jeho činnost. Nebyl to pouze okresní úřad, i turnovská Hospodářská záložna také občas spolek finančně podpořila. Za darované prostředky spolek nakupoval odbornou literaturu a včelařské pomůcky, jako medomety, vařáky na vosk a lisy na mezistěny. Aby pomůcky byly dostupné a mohly sloužit členům, bylo území jeho působnosti roz-

děleno na devět středisek a do každého střediska byly umístěny nejčastěji používané pomůcky – medomety, vařáky vosku, strojky na mezistěny.

V roce 1905 se jeden z neaktivnějších členů František Kozák, učitel z Doubravice, zúčastnil 17. - 22. července kurzu pro kočovné učitele včelařství, pořádaného Zemským ústředním spolkem včelařským v Praze. Po jeho úspěšném absolvování byl c. a k. zemskou Zemědělskou radou pro Království české v Praze jmenován kočovným učitelem včelařství. Současně se jmenovacím dekretem dostal přidělený rozsáhlý učitelský obvod, zahrnující devět okresů od celého Podkrkonoší až po Mnichovo Hradiště a Bělou pod Bezdězem. Františku Kozákovi stačily pouhé dva roky usilovné

Obr. 5

činnosti, aby si získal renomé v širokém okolí a v roce 1907 byl zvolen do výboru zemského spolku v Praze, kde potom nepřetržitě po dvacet roků zasedal.

Již po pěti letech své činnosti, tj. v roce **1907**, mohl spolek spokojeně bilancovat. Vykonal 21 členských schůzí s přednáškami za průměrné účasti 40 členů, oblesal 5 výstav, z nichž si odvezl 4 medaile a 1 výstavní diplom.

Z původních 40 zakládajících členů se spolek rozrostl na 87 členů. Spolek měl Františkem Kozákem zastoupení ve výboru zemského spolku v Praze a zároveň také kočovného učitele včelařství. Disponoval na svou dobu bohatou knihovnou se 72 svazky odborné literatury, kterou vedl učitel Josef Hlaváček z Doláněk.

Pro usnadnění odbytu medu zavedl spolek v roce **1908** v lahůdkářství p. Františka Linky v Palackého ulici prodejnu medu. Ta však bohužel neměla dlouhého trvání a v roce 1914, pro neshody s prodejcem kvůli jeho vysoké 47 % marži, zanikla.

Úspěšná aktivní činnost spolku nezůstala dlouho nepovšimnuta a na počátku roku **1911** požádal okresní školní inspektor p. Patočka o uspořádání včelařského kurzu pro učitele škol. Žádosti pana Patočky spolek vyhověl a včelařský kurz spojený s výstavou svolal na 16. - 22. července 1911. Teoretická část probíhala v chlapecké škole v Turnově a praktická na venkovských včelnicích. Kurzu se zúčastnilo 165 kurzistů, z nichž bylo 96 učitelů. Pro představu, jaký význam byl v té době přikládán včele a včelařství, svědčí účast zástupců úřadů, kteří zahajovali kurz: zástupce c. a k. Okresní školní rady inspektor J. Patočka, starosta zemského spolku Josef Kebrle, zástupce c. a k. Zemědělské rady, zástupce Okresního výboru v Turnově a starosta města Turnov Mgr. Ph. Josef Radský. Dobře zvládnutá organizace kurzu a pečlivý výběr témat přispěly k úspěšnému hodnocení přítomnými účastníky.

Zásluhou trvalé osvětové činnosti se sice pomalu, ale jistě začíná prosazovat rámková míra 39 x 24, schválená v roce 1904 na sjezdu v Brně. Mluví se o ní nejen na přednáškách, ale aby nezůstalo pouze u teorie, nakoupil spolek Švarcovy úly Hospodáře a prováděly se srovnávací pokusy. Pozornosti neunikala ani včelí pastva, spolek pro její zvelebení nakupoval a členům zdarma rozdával semena medonosných rostlin i akátových stromků.

Koncem r. 1911 se František Kozák vzdal postu kočovného učitele včelařství; jeho dosavadní výkon byl oceněn Čestným uznáním Zemské zemědělské rady v Praze. Na uvolněnou funkci byl jmenován farář František

Hájek, který ji však vykonával pouze čtyři roky, následně byl Zemskou zemědělskou radou jmenován jako kočovný učitel včelařství řídící učitel Václav Větvička.

V roce **1913** se členové spolku vypravili na Tábor a do Nové Vsi nad Popelkou, aby navštívili tamního učitele Václava Straku a jeho plemennou oplozovací stanici. Václav Straka byl jedním z prvních správců chovatelských stanic u nás. Tu svou vedl v Nové Vsi od roku 1907 a také i v Turnově již několikrát přednášel. Dle vyprávění účastníků jim výlet přinesl mnoho nezapomenutelných zážitků.

Nadešel rok **1914** a ten zastihuje spolek v pilných přípravách na IV. Všeslovanský sjezd včelařů, který se měl v srpnu konat v Praze. Bylo domluveno, že účastníci sjezdu přijedou zvlášť vypraveným vlakem v pátek 14. srpna navštívit Turnovsko a jeho krajinu, která nadchla svojí krásou už hosty XVI. sjezdu v roce 1899 a zůstala jim tak v paměti. Dokonce už byly vyhledány výletní trasy a domluvena místa občerstvení, zajištění tlumočnicki slovanských jazyků.

Do pilných příprav zasáhly však krátce před nedělním polednem, 28. července 1914, výstřely v bosenském Sarajevu a nastal rychlý spád osudných událostí.

25. července 1914 byl sjezd zrušen a odložen na neurčito. V podvečer téhož dne podepsal císař v lázních Ischlu, mobilizační rozkaz a o tři dny později, 28. července 1914, Rakousko-Uhersko vyhlásilo Srbskému království válku. Příští den, ve středu 29. července, přinesly deníky v monarchii text císařského válečného manifestu „Mým národům“. Dne 18. srpna 1914, tj. v den císařových 84. narozenin, pak byly zahájeny válečné operace.

Léta války těžce dolehla i na včelařský spolek: 32 jeho členů bylo povoláno hájit na bojištích monarchii. Opuštěných včelínů se ujímají zbylí členové, kteří zatím unikli mobilizaci. Spolek i v těchto těžkých dobách však žije dál, koná přednášky, zvelebují včelí pastvu, dále vysazuje akátové stromky. Vojákům, kteří se léčí v turnovské nemocnici ze zranění, posílá med.

V roce **1915** spolek evidoval celkem 134 členů a založil další svůj odbor Chutnovka-Doly. V jednotlivých odborech bylo složení členské základny následující:

- 33 členů v odboru Rovensko
- 18 členů v odboru Líšný
- 22 členů v odboru Chutnovka
- 61 členů v odboru Turnov

Válečné období bylo těžkou zkouškou včelařů i spolku. Chyběl cukr, byly slabé medné snůšky, kovové včelařské pomůcky se nedaly koupit. Cukru se přidělovalo 7 kg na včelstvo, často ve dvou dávkách, na podzim a na jaře, ale také i ve formě kostek - přednost v zásobování měla především armáda. Spolkový život byl zajišťován velmi obtížně, sál turnovské Sokolovny zabrala armáda na rekonvalescenci vojáků.

Rozkvět spolku v období 1. republiky (1918-1938)

Konec 1. světové války a vznik samostatné Československé republiky v roce **1918** vítali včelaři spolu s ostatními občany jako uvolnění jařma Rakousko-uherské monarchie, naději na uvolnění občanských svobod a zlepšení hospodářské situace.

Naděje včelařů dobře charakterizuje zápis v kronice, věnovaný počátku roku 1919: „*Nový rok v našem svobodném státě! V prsou našich klíčilo tisíce nových nadějí v lepší život, bylo nutno vzpružiti se k nové práci.*“

Na počátku roku **1919** také došlo ke změnám v organizaci spolku, z dosavadních odborů rovenského a líšenského se staly samostatné včelařské spolky. Tím se i ztenčila členská základna o 58 členů - do nově založeného rovenského spolku odešlo 40 členů a do spolku v Líšném 18 členů.

První poválečné roky značně zchladily nadějí na lepší spolkový život. Problémy s nedostatkem cukru přetrvávaly i řadu roků po válce, navíc nastaly i slabé snůškové roky a chyběl med. V roce **1921** byl sice zrušen přidělový systém nezdaněného cukru a prodej cukru tak byl uvolněn, toto uvolnění ovšem nebylo pro včelaře žádným přínosem - mohli si sice cukr volně nakoupit, avšak za cenu s daní, případně nebyl cukr k dispozici vůbec. Řada členů, kteří začali včelařit jen kvůli dosavadnímu nákupu nezdaněného cukru, tak s touto činností končí a spolek je poznamenán úbytkem 103 členů a 612 včelstev !!

Vzdor těmto strastem spolek vyvíjel svojí činnost v neztenčené míře. V červenci **1924** se uskutečnila návštěva u př. Jana Housy v Semilech, který měl zavedený plemenný chov v té době nově zaváděného včelího plemene - švýcarské Nigry. Sraz byl na turnovském nádraží, odkud jeli včelaři vlakem do Železného Brodu, a pak dále pěšky Riegrovou stezkou do Semil. Účast byla poměrně hojná, sešlo se 50 členů.

Počátkem roku **1925** se řešila příprava na prezentaci spolku na Krajské výstavě, která se v Turnově konala od neděle 21. června do pondělí 3. srpna. Tuto památnou výstavu za 6 týdnů navštívilo 170 000 návštěvníků.

Turnovský spolek uspořádal včelařskou výstavku v budově dívčí školy, živá včelstva vystavil v zahradě školy chlapecké na včelíně vrchního komisaře R. Seidla. U příležitosti výstavy se 19. července uskutečnil v turnovském Městském divadle sjezd včelařů Severních Čech, aby se pokusil řešit problémy, provázející v té době celé české včelařství. Byla to zejména malá podpora plemenného chovu, nedostatek cukru, masivní dovoz cizího medu a další potíže.

Na závěr sjezdového jednání přečetl člen výboru spolku František Kozák rezoluci, která byla shromážděním jednomyslně přijata. Pro představu co tehdy včelaře tížilo, je text uveden doslova:

„Čeští včelaři Severních Čech, shromáždění na sjezdu v Turnově dne 19. července t. r. se usnášejí na následující rezoluci:

1. Vítáme s radostí zákon ministerstva zemědělství o dovozu včel, medu a vosku do naší republiky jakožto jediného prostředku k zamezení přenosu různých nákaz včel, avšak žádáme, aby pro první dobu chov české černé včely byl ve zvýšené míře podporován tak, abychom se stali soběstačnými.

2. Aby vláda k podzimnímu krmení včel povolila potřebné množství cukru za cenu exportní /asi 7 kg na 1 včelstvo/ jako je tomu v jiných hospodářských pokročilých zemích.

3. Aby tereziánský patent, směřující na ochranu včelařství, byl v plném rozsahu i v novém zákonodárství zachován.“

V srpnu 1925, tj. po více jak 22 letech, překvapivě odstoupil z funkce předsedy Karel Javůrek a novým předsedou byl zvolen dosavadní místopředseda František Drbohlav z Turnova.

Po roce 1925, když František Kozák ukončil aktivní spolkovou činnost a zanedlouho po něm pak i Karel Javůrek, došlo k poklesu osvětové činnosti a celkovému útlumu života spolku. Na schůzích členové vytýkali výboru malou aktivitu a žádali její obnovení. Ve výboru však nebyl nikdo, kdo by nahradil odborně zdatného a nesmírně pracovitého Františka Kozáka a chyběla i osobnost stmelující kolektiv, v podobě Karla Javůrka. Zůstal pouze „poslední Mohykan“, Václav Větvička a ten byl vytižen přednáškovou činností ve svém učitelském obvodu a povinnostmi vyplývajícími z jeho funkce předsedy II.župy Turnovské. Výboru nelze upřít snahu členům vyhovět a obracel se proto na externí učitele včelařství, což však bylo náročné organizačně i finančně vzhledem ke způsobu objednávání a placení přednášek. V roce 1927 nakonec výbor požádal Zemský spolek o poskytnutí přednášejícího; na příští rok pak byl do Turnova delegován František Eichner.

František Eichner byl pražský velkoobchodník a důsledný „bojovník“ proti zavedeným a už nevyhovujícím metodám řízení nejen chovu, ale i proti zastaralé struktuře zemského spolku. V té době byl správcem plemenného chovu včel v Čechách a redaktorem Včelařských rozhledů, později i Včelařského obzoru. Ve své publikační činnosti propagoval racionální chov včel, nelišící se od současného nástavkového. Popularita přednášejícího přiváděla na jeho přednášky v Turnově také zástupce včelařských spolků z Nové Paky, Libštátu, Semil, Žďáru, Mnichova Hradiště a Českého Dubu.

Přestože spolek měl v roce **1926** už 109 členů, kteří chovali 776 včelstev, bylo stále ještě mnoho včelařů neorganizovaných a tak bylo na schůzi dohodnuto, aby se každý člen pokusil získat alespoň jednoho nového člena. V červenci téhož roku pak přišla a byla uvítána zpráva o uvolnění části cukru k podzimnímu zakrmení včelstev. Pomohla-li tomu loňská rezoluce, tak svůj účel splnila.

Na valné hromadě spolku byli Karel Javůrek a Václav Větvička jmenováni čestnými členy spolku - tento akt byl vyjádřením úcty i odměnou za jejich dlouholetou a obětavou práci ve prospěch nejen spolku, ale včelařství vůbec.

Spolek také obdržel Čestný diplom ministerstva zemědělství za uspořádání výstavních výrobků na loňské Krajiněské výstavě v Turnově.

Počátek roku **1927** zastihuje spolek v pilných přípravách na Všeslovanský sjezd včelařů, spojený s výstavou. Sjezd, který byl v roce 1914 odložen, se uskutečnil 3. - 10. července v Praze. Turnovští včelaři vystavovali cementový lis na mezistěny, dřevěný medomet, kovový medomet, trubcochyt, včelařský nůž, staré historické včelařské kleště, hliněný kuřák, plaketu z vosku, med a dějiny spolku uspořádané na tablu. Za vystavené exponáty získal turnovský spolek Diplom ministerstva zemědělství a ocenění byli i členové spolku: František Drbohlav dostal Uznání zemědělské jednoty ČSR, Václav Větvička obdržel Stříbrnou medaili zemského spolku a Vít Zahradka Diplom zemského spolku.

V roce **1928**, když se počet spolků rozrostl do takové míry, že bylo už obtížné řídit a ovládat jejich činnost přímo z centra, začalo se s vytvářením župního zřízení. Turnovský spolek, ještě s 41 dalšími, byl zařazen do V. župy Severní. Severní župa vlastně vznikla sloučením III., IV. a XX. učitelského obvodu. Prozatímne, než v příštím roce proběhly řádné volby, byl Václav Větvička jmenován důvěrníkem župy. Ve volbách příštího roku si zvolila župa Větvičku předsedou, a tím došlo ke změně názvu na II. župu Turnovskou podle sídla prvního předsedy. I v dalších letech získával Václav Větvička nejméně hlasů a setrval v čele župy až do své smrti do roku 1937.

Velká pozornost byla nadále věnována chovu včelích matek. Napovídá tomu účast Josefa Fanty ze Svijan-Podolí a Václava Větvičky na kurzu chovu matek u Václava Bařhy v Loděnicích u Berouna. Poznatky získané v kurzu hned v příštím roce zúročili a spolek začal pro své členy nejen s chovem matek, ale pořádal i kurzy chovu na včelíně př. Ouhřabky.

Presvědčovací akce z roku 1926, jak se zdá, přece jenom přinesla výsledek – bylo postupně získáno 10 nových členů a koncem roku 1928 bylo již ve spolku evidováno 130 členů s 937 včelstvy, přičemž profesní složení členské základny bylo následující: 61 rolníků, 20 řemeslníků, 15 učitelů, 8 dělníků, 7 úředníků, 6 obchodníků, 6 železničních zřízenců, 4 soukromníci, 1 hostinský, 1 inženýr, 1 mlynář.

Ve snaze zabezpečit členům odbyt medu, byla roku 1928 opět po letech obnovena prodejna medu, tentokrát u Víta Zahrádky v Turnově.

7. prosince **1929** zemřel předseda spolku František Drbohlav, který v jeho čele stál pouhé čtyři roky. Novým předsedou byl zvolen dosavadní místopředseda Jaroslav Mařan, rolník z Pohoře.

Dcera Václava Větvičky, přítelkyně Vlasta Bayerová, se rozhodla pokračovat ve stopách svého otce a 3. - 8. srpna **1931** s úspěchem absolvovala ve Výzkumném ústavu včelařském v Dole kurz medového pečiva. Krátce po absolvování zmíněného kurzu vedla už samostatně 3. - 5. prosince v Sedmihorkách úspěšný kurz pečení perníku za účasti pětadvaceti kursistek (obr.6). Kurs byl konán pod záštitou spolku a následný prodej vyrobených

Obr. 6 Archivní foto účastnic 1. kurzu pečení perníku v Sedmihorkách

perníčků tak narazil na tuhý odpor svazu cukrářů a perníkářů, kteří udali spolek ministerstvu obchodu pro nepovolený prodej medového pečiva. Nic nebylo platné, že zástupci spolku dvakrát podávali důkaz, že pečivo nebylo prodáváno ve smyslu živnostenském, nýbrž za výrobní cenu, která ani nepokryla náklady spojené s kursem - spolek stejně musel zaplatit obratovou daň ve výši 12,- Kč.

Turnovsku nevyhnuły se ani tragédie související se včelami. V Pěňčíně, v létě roku 1931, snad neopatrnou manipulací došlo k převržení jednoho úlu a rozzuřené včely napadly a pobodaly pár koní. Pobodaly také několik mužů, snažící se koně narychlo vypráhnout. Jeden z pobodaných, 34 letý rolník Josef Tomsa, i přes rychlou lékařskou pomoc doktora Kubáta v několika hodinách na otravu včelím jedem zemřel. Pobodaní koně přežili a zvěrolékař jenom doporučil, že se týden nemají zapřahat.

Také v dotazníku o činnosti spolku v roce 1934, odeslaném dne 25. ledna 1935 na předsednictvo župy II, je v kolonce „Co zvláštního se přihodilo“ doslova uvedeno: „Včely uštíply 2 slepice a 9 hus; včely uštíply velkého psa; zlý člověk zvrátil v noci několik úlů; včely poštipaly oráče a koně“ (obr.7).

46. Jaký jest počet včelstev neorganísovaných včelařů a co podnikáte, aby vstoupili do organisace?	
47. Co zvláštního se přihodilo ve vašem spolku (vykradení včelstev, pobodání atd.)?	<i>Včely uštíply 2 slepice a 9 hus velkého psa zlý člověk zvrátil v noci několik úlů Včely poštipaly oráče a koně.</i>
48. Máte nějaký návrh nebo přání?	
49. Podpis předsedy vašeho spolku:	
50. Podpis*jednatele vašeho spolku:	<i>Josef Tomsa</i>
V <i>Bojarském</i> dne <i>25. ledna</i> 193 <i>5</i>	

Obr. 7

Na začátku 30. let bylo v Čechách 474 včelařských spolků, turnovský se 213 členy byl tehdy sedmým nejsilnějším spolkem v Zemském ústředním včelařském spolku. Větší už byly pouze spolky pražský, českobudějovický, pardubický, lounský, písecký a plzeňský.

Turnovský spolek se mohl chlubit dvěma kočovnými učiteli včelařství a jednou učitelkou medového pečiva. V letech 1907 - 1937 dva jeho členové zasedali v předsednictvu zemského ústředního spolku a později v zemském

ústředí včelařských spolků v Praze. Přítel Václav Větvička byl mezi roky 1928 - 1937 voleným předsedou župy.

V roce **1937** postihuje spolek citelná ztráta, 3. listopadu zemřel zakládající a čestný člen a jednatel říd. uč. v. v. Václav Větvička z Bažantnice. Novým jednatelem byl zvolen Josef Wehle z Turnova-Daliměřic.

Tehdejší aktivita spolku posuzována dnešním pohledem byla ohromná, mj. stal se členem turnovského okrašlovacího spolku. V roce **1934** si spolek od Městského úřadu Turnov pronajal pozemek u kasáren, na kterém zřídil ovocnou školku a ustavil svůj pastevní odbor. Práce s pěstováním ovocných stromků, okrasných keřů a rozšiřováním včelí pastvy prováděli členové zdarma. Pastevní odbor vedl př. Václav Rakouš z Hrušnice a o tři roky později bylo ze školky prodáno 223 ovocných stromků, 801 okrasných keřů a 909 medonosných rostlin. V dalším roce bylo vypěstováno a prodáno už 1140 ovocných stromků, prodej stromků za režijské ceny však nepřinášel velký finanční zisk do spolkové pokladny. Hlavním zdrojem spolkového zisku byla tedy marže z prodeje cukru včelařům.

Takto byla znatelně posílena spolková pokladna, což umožňovalo nejen obnovit dosluhující pomůcky, nýbrž i jejich další rozšíření. V letech 1937 a 1938 bylo koupeno 8 medometů, 1 vařák na vosk a 2 strojky na zhotovení mezistěn.

Na rozdíl od let předchozích, kdy spolek pro zabezpečení své činnosti využíval subvencí a darů, bylo nyní jeho finanční zajištění stabilizované a mohl si ještě dovolit finančně podpořit potřebné. V roce **1938** věnoval na obranu státu 3000,- Kč, Červenému kříži 250,- Kč, odboru na ochranu matek a dětí 100,- Kč a jednotě Severočeské 250,- Kč. Celkem takto spolek věnoval na dobročinné účely 3600,- Kč.

Ipřes značné investice do včelařských potřeb a věnované dary se dopočítal pokladník př. Zahrádka na konci roku 1938 zůstatku v pokladně částky 5898 Kč. Samotná suma nám už dnes neřekne, jakým jměním v té době spolek skutečně disponoval. Vhodnější je proto převést zůstatek do čitelnější podoby za pomoci ceníku včelařských pomůcek a potřeb firmy Václava Švarce z roku 1939. V tomto ceníku byly nabízeny úly Budečáky za 116 - 134,- Kč, moderní už dělitelné úly Hospodář za 115 - 156,- Kč, medomety za 210 - 300,- Kč, vařáky na vosk za 300,- Kč, rojáčky za 15,50 Kč, strojky na výrobu mezistěn za 290 - 540,- Kč. Abychom porovnávali porovnatelné, doplníme dvounástavkového Hospodáře o jeden nástavek, tedy na tři nástavky, což bude představovat zvýšení ceny o 44,50 Kč. Cena třinástavkového Hospodáře, vhodného k venkovnímu umístění, vyjde potom na 200,50 Kč.

Podívejme se nyní na současné ceny úlů: pokud dokompletujeme současný třinástavkový úl na úroveň Hospodáře, tj. o mřížku, rámky a víko umožňující venkovní umístění, tak jeho cena dosáhne 3172,- Kč. Jednoduchým přepočtem zjistíme, že tehdejších 5898,- Kč představuje dnes minimálně 93310,- Kč. Pokud bychom vzali do úvahy i další potřebné pomůcky, např. Švarcův lehký dřevěný rojáček za 15,50 Kč, oproti dnešnímu papundeklovému za 450,- Kč, o vařácích a medometech už ani nemluvě, pak by reálná hodnota tehdejšího aktiva odpovídala dnešním přibližně 140-150 tisícům Kč.

I další porovnání je zajímavé: na pořízení běžného úlu stačilo dříve prodat sedm kilogramových sklenic medu po 18,- Kč, dnes na nákup úlu musí včelař prodat 25 kilogramových sklenic medu po 130,- Kč!

Ještě pro úplnost, jak včelaře „finančně zatěžovalo“ členství ve spolku: roční členský příspěvek zemskému ústředí byl stanoven na 22,- Kč na člena, v této části byl také zahrnutý měsíčník Český včelař a pojištění do výše 500,- Kč. Členský příspěvek na činnost spolku obnášel 3,- Kč za člena za rok, ten ale spolek snižoval anebo nevybíral vůbec, podle stavu spolkové pokladny. Navíc spolek každoročně kupoval a členům zdarma rozdával Včelařské kalendáře pro zábavu i poučení, které vycházely za redakce Josefa Nepraše v rozsahu 80 - 118 stran. Nelze opomenout i hromadné objednávání včelařských pomůcek a mezistěn, což podstatně snižovalo nejen náklady oproti jednotlivým nákupům, ale šetřilo i čas při jejich obstarávání.

Rokem **1938** se uzavřelo nejúspěšnější období ve 110 leté historii spolku. Předchozí řádky mohly vystihnout jeho činnost jenom v hrubých obrysech. Bohužel nejsou podrobněji zdokumentovány účasti na výstavách ani získaná ocenění, stejně tak nejsou k dispozici záznamy o akcích členů na zvelebování Turnovska a posilování včelí pastvy výsadbou akátových stromků, o každoročním nákupu osiva.

Hledáme odpověď na otázku, která se při bilancování úspěšného 35 letého období naskytá. Jaká to byla motivace, co vedla členy k tak aktivní činnosti? Odpověď nemusíme hledat sami, poskytl nám ji první předseda Karel Javůrek, když se na sklonku svého života vracel ve svých myšlenkách do minulosti spolkové práce a vyjádřil ji slovy: „*Upřímnost v jednání, ochota v konání povinnosti, láska ke včele, to vše bylo tmelem naší svorné práce*“. Děkujeme příteli Javůrkovi, lépe vyjádřit bychom to neuměli!

Léta válečná (1939-1945)

Po zřízení Protektorátu Čechy a Morava v roce **1939** ztelně ochabla chuť i nadšený elán k další činnorodé práci. V prvním protektorátním roce ještě dvakrát přednášel František Klazar ze Semil, ale jiné významnější akce se již neuskutečnily. Ani následující rok nebyl o nic lepší, po šesti letech činnosti zanikla ovocnářská školka a noční mûrou včelařů se stala rozšiřující se roztočová nákaza. V roce **1941** přednášel Václav Jakš, včelmistr Výzkumného ústavu včelařského z Dolu, jeho přednášky se zúčastnilo 125 členů. S ohledem na dobu mohla být 34 % účast považována za uspokojující. Téhož roku zemřel v 83 letech zakládající a čestný člen, dlouholetý předseda Karel Javůrek.

S příchodem válečných let byly opět nařizeny dodávky medu pro protektorátní Českomoravský svaz pro výkup drůbeže, vajec a medu. Na snůšku chudá válečná léta mnohdy neumožňovala plnit předepsané dodávky a tak funkcionáři museli žádat o jejich snížení nebo dokonce o zrušení. Výkupna jen velmi nerada akceptovala žádosti a kontrolami u včelařů si ověřovala jejich oprávněnost. Důsledkem chudých snůšek byl citelný nedostatek medu a jeho cena začala stoupat, sklenice medu se už prodávala za 26,- Kč. Včelaři se před kontrolami začali bránit a zadní zaplněné plásty, pokud tam ovšem vůbec byly, nahrazovali soušemi.

Kontroly včelstev nebyly to nejhorší, co potkávalo včelaře. Daleko víc je trápil nedostatek cukru a stále víc se šířící roztočová nákaza, jejímž původcem byl drobnohledný roztoč *Acarapis Woodi*, parazitující v hrudních vzdušnicích včely. Situace byla o to horší, že na parazita nebyl účinný lék a napadená včelstva se lavinovitě šířila. Ve válečných letech v kombinaci s nedostatkem cukru nebyly ztráty včelstev blížící se k 50 % žádnou výjimkou. Ztráty se nahrazovaly oddělky, smetenci nebo roji, a tak to šlo rok za rokem stále dokola. Oslabování včelstev snižovalo jejich schopnost využít snůšku, pokud se ovšem nějaká vyskytla.

Rok **1942** kruté zasáhl do osudu dvou našich členů. V nočních hodinách z 20. na 21. srpna byl pro svoji odbojovou činnost gestapem zatčen Pavel Glos, o týden později ze stejného důvodu i Jan Šourek z Konic. Jan Šourek byl 28. října v Mauthausenu dokonce popraven.

V témže roce bylo stávající Zemské sdružení včelařských spolků sloučeno se Zemským svazem hospodářského zvířectva do Zemského svazu chovatelů v Čechách, v níž byla vyčleněna Zemská skupina chovatelů včel v Čechách.

S přibývajícím válečnými roky vznikl problém s kovovými včelařskými pomůckami, které se daly koupit pouze za protidodávku kovového odpadu. Byly zavedeny tzv. kovové známky, které vydávala sběrna kovového odpadu a jimiž se včelař při nákupu prokazoval. V počátečních letech války spolek přece jenom omezenou činnost vykazoval, v druhé polovině začal stále více a více stagnovat a činnost zajišťovali už jen důvěrníci svojí nesmírně obětavou prací.

Léta poválečná (1945-1960)

V roce **1945** skončila válka, ani uvolněné poměry však očekávanou aktivitu nepřinesly. V roce **1946** odešlo 54 členů osídlit pohraničí, ale v zápětí 19 nových členů přistoupilo, členskou základnu ani počet včelstev to tedy výrazně neovlivnilo. Na konci roku měl spolek 360 členů a 2256 včelstev.

Až rok **1948** s sebou přinesl opět „oživení“. Krátce po únorovém převzetí moci komunisty byl 8. března vytvořen desetičlenný tzv. „akční výbor“, který převzal řízení spolku do svých rukou. Jeho prvním počinem bylo vyloučení dvou členů, dle tehdejší terminologie „továrníků a vykořisťovatelů dělnické třídy“, př. Ouhrabky a Bartoně. Nic nebylo platné, že se na včelíně př. Ouhrabky konaly v minulosti úspěšné kurzy chovu matek nebo praktického včelaření a př. Ouhrabka svůj včelín k jejím účelům ochotně propůjčoval. Vyloučení př. Josefa Bartoně pak bylo obzvláště bizarní, protože byl vyloučen „in memoriam“. Zemřel totiž 7. srpna předešlého roku, v době svého „vyloučení“ tedy už sedm měsíců odpočíval na turnovském hřbitově! Tak daleko šla zášť „akčního výboru“.

Zanechme chmurných vzpomínek na rok 1948, v kterém se z hlediska včelaření stejně nic významného nedělo, kromě „*odstraňování překážek, které by se nastolení socialismu po únorovém vítězství dělnické třídy do cesty stavěly*“ ...dle citace z kroniky.

Po zrušení dosavadního župního zřízení v roce **1949** se začaly vytvářet Krajské včelařské pobočky s působností shodnou s územím Krajského národního výboru. Touto reorganizací se dostal turnovský spolek do sféry liberecké krajské pobočky.

Nově vzniklému orgánu nelze upřít zásluhy na šíření nových, už moderních, jak zahraničních, tak i domácích chovatelských metod. Od počátku byly v Liberci pořádány velmi navštěvované včelařské akademie s vysokou odbornou úrovní a širokým spektrem přednášených témat. Místo

konání však omezovalo dostupnost většímu okruhu včelařů a mohli být delegováni pouze zástupci spolku, kteří posléze nabyté poznatky předávali členské základně.

Porovnáme-li počáteční období 50. let s válečnými roky, je nutné konstatovat ztížení podmínek pro včelaření. Roztoč nebyl utlumen, stále se šířil a decimoval včelstva. Dodávky medu nejen stále přetrvávaly, ale naopak se zvýšily z 1,7 kg na 2 kg na včelstvo, přiděly cukru ze 7,5 kg se snížily na 5,5 kg, až po nutných urgencích na Okresním národním výboru se dodatečně přidělovalo ještě po 1,5 kg. K tomu navíc přibyly dosud nepoznané otravy včel.

Atmosféru oné doby ilustruje oficiální názor orgánu státní moci z r. 1953: „...z důvodů státně-politických tak důležité národně hospodářské odvětví, kterým je včelařství, nemůže trvale zůstat v soukromých rukou“. Tehdejší ředitel včelařského výzkumu prof. Jaroslav Svoboda vynaložil velké úsilí za využití konexí na ministerstvu, aby odvrátil hrozbu absurdního znárodnění včelstev.

Na spolkových schůzích se v roce 1949 začíná uvažovat o zřízení spolkového včelína, „který by se mohl státi zdrojem poučení pro nové členy a kde by se mohly odbývat kursy chovu matek apod“. V roce 1952 pak byl za brigádnické účasti včelařů vybudován spolkový včelín ve Farářství v městském parku, osazen byl roji darovanými př. Wehlem, Černým a Cimbálem. Během příštích let tento včelín dosáhl počtu maximálně deseti včelstev, jeho stav i výnosy však kopírovaly celkový obraz včelařství v jednotlivých letech a včelín nebyl velkým přínosem pro hospodaření spolku.

Počátkem 50. let začínají vznikat Státní statky a jednotná zemědělská družstva, což přineslo zcelování pozemků do velkých lánů a následně včelařům dosud nepoznané problémy. Zemědělské plodiny, v našem případě řepky, se začaly pěstovat na rozlehlých plochách, nesmírně vyhovujících k rozmnožování škůdců plodin. Nabídnutou příležitost nepromarnil a velmi ochotně ji využil malý černý brouček - blýskáček řepkový, proti kterému měli zemědělci jedinou ochranu - postřik porostu chemickými insekticidními přípravky. Ve vedoucích funkcích překotně zakládaných zemědělských závodů bylo zpočátku minimum odborně vzdělaných řídicích pracovníků a jejich počínání mělo pro včely často katastrofální dopad. Řepka se ošetřovala postřikem, v mnoha případech pozdě a ošetřovaly se i plně kvetoucí porosty. Jaké bylo dovolání? Žádné nebylo! Obvyklou odpovědí bylo „Postřik byl ohlášen místním rozhlase, tak si včelaři měli své včely zavřít“!

Po téměř pětadvacetiletém marném „souboji“ s roztočem *Acarapis Woodi*, kdy jediným „lékem“ bylo šíření včelstev, dostali včelaři v roce 1951 konečně účinný prostředek v podobě přípravku BEF. Okresní veterinární správa v Turnově bez otálení nařídila jeho plošnou aplikaci, trvalo však ještě nejméně dalších třicet let, než se podařilo s akarapidózou zcela skoncovat.

Začátek 50. let byl poznamenán snahou zavádět do nově vznikajících zemědělských závodů také včelařství. I náš spolek musel akceptovat výzvu pražské Jednoty a zabezpečovat roje pro tento účel. V zemědělských družstvech však příliš nadšení pro tuto myšlenku nebylo, nakonec se podařilo zavést včelařství jen v šesti z nich a v turnovské šlechtitelské stanici. Nebyly to však žádné velkochovy, jak se předpokládalo, nýbrž malé včelíny se 4-12 včelstvy - výjimkou bylo pouze zemědělské družstvo v Pěnčíně se třiceti včelstvy.

Po několika letech tyto malé včelařské jednotky zase jedna po druhé zanikaly, pouze turnovská šlechtitelská stanice dále rozšiřovala svůj chov včel až na 150-160 včelstev. Po roce 1970 však i ona začala s útlumem chovu a s rozprodáváním včelstev.

V roce 1957 došlo k reorganizaci spolkové činnosti a z Jednoty včelařů se stal Československý svaz včelařů, historický název „Včelařský spolek“ byl nahrazen názvem „Základní organizace Československého svazu včelařů“. Téhož roku byly vydány nové stanovy, které byly postupně schvalovány na výročních schůzích organizací. Turnovská organizace byla se svými 342 členy a 2211 včelstvy největší organizací na okrese, tehdy ještě Turnovském.

Téhož roku byla také zavedena daň z výnosu včelaření, z něhož se měla platit nejen daň z příjmu, nýbrž i daň zemědělská – to ovšem platilo při čistém výnosu nad 400,- Kčs, což se týkalo hlavně včelařů s větším počtem včelstev.

S přicházejícím koncem 50. let došlo ke značnému omezení počtu přednášek a k celkovému ochabnutí činnosti organizace. Příčinu lze spatřovat ve stále obtížnějším zajišťování vhodných shromažďovacích prostor.

V roce **1960** proběhla reorganizace okresů a krajů, politickým rozhodnutím zanikl turnovský okres a Turnovsko připadlo pod okres Semily. Zároveň byl zrušen i Liberecký kraj, tím se Turnov ocitl ve Východočeském kraji s krajským městem Hradec Králové. Původní Krajské včelařské pobočky byly nahrazeny Krajskými výbory Československého svazu včelařů. Následkem všech těchto změn ubylo v turnovské organizaci sto členů a 736 včelstev, zůstalo tedy 223 členů s 1366 včelstvy.

Předchozí zásahy činnost organizace sice do jisté míry ztížily, avšak neomezily ji podstatně. Omezení nastalo až v roce **1961**, kdy se Československý svaz včelařů stal členem tzv. Národní fronty. Zpočátku nebylo jasné, jaký význam bude toto členství mít, v brzké době však došlo k vyjasnění: bude to politický dozor nad činností volené samosprávy a vůbec nad chodem celé organizace. Už nestačilo před volební schůzí sestavit kandidátku – nejprve bylo nutné zajít na Městský výbor Národní fronty pro její schválení, mnohdy i k přepracování – zvláště pak po roce 1968.

Léta „budování socialismu“ (1961-1989)

Od roku 1961 se pod záštitou mezinárodní včelařské organizace Apimondia začínají konat Mezinárodní včelařské týdny. Turnovská organizace využívala k propagaci významu včelařství místních výkladních skříní, dále zabezpečovala filmy se včelařskou tematikou. Filmy byly následně promítány v kinech nejen v Turnově, nýbrž i v obcích okresu a ve školách. Nezanedbatelným pomocníkem v šíření významu včely a včelařství byly i obecní rozhlas, kterým organizace poskytovala propagační materiály.

Následkem několikaletých nepříznivých snůškových podmínek postupně klesá počet včelstev – v roce 1963 bylo sice pořád evidováno 220 včelařů, avšak jen 1082 včelstev; od roku 1961 byl tedy úbytek 284 včelstev.

V roce **1963** se po mnoha letech konečně podařilo získat na přednášky do Turnova významné osobnosti českého včelařství. Ředitel Odborného včelařského učiliště v Nasavrkách Josef Joska přednášel 10.března na téma „Podmínky jarního rozvoje, příprava včel do snůšky“. O měsíc později, 15.dubna, pak Otakar Brenner. V předvečer přednášky se konala přátelská debata s př.Brennerem, čehož mnozí včelaři také využili. Samotná přednáška na téma „O rozvoji z hlediska zákonitosti v životě včel“ byla velmi obsáhlá a proto rozdělená do dvou částí, druhá přednáška se uskutečnila 15.září téhož roku.

Velmi významně do činnosti organizace zasáhla volební schůze 23.února **1964**, na níž nově zvolený výbor vybral za předsedu Bohumila Šálka, za místopředsedu Františka Chládku, jednatelem se stal Pavel Glos, pokladníkem a hospodářem byl potvrzen dosavadní Václav Cymbál.

Nové vedení organizace obstaralo v minulosti tolik chybějící „spolkovou místnost“ a začaly se konat pravidelné schůze a přednášky. V této souvislosti je nutné zmínit se o panu Jaroslavu Vejnarovi, vedoucím restaurace U zastávky v Turnově, který s nesmírnou ochotou a pochopením

vycházel vstříc shromažďovacím potřebám organizace. Jeho zásluha na tehdejších výsledcích organizace byla neocenitelná.

Zaveden byl systém pravidelných schůzí: každý první pátek v měsíci od 18 hod schůze výborová, od 19 hod pak následovala schůze členská s přednáškou pozvaného hosta. Takto se ještě téhož roku uskutečnilo dvanáct výborových a deset členských schůzí. Pravidelnost schůzové činnosti přinesla zvýšený zájem členů o dění a začala stoupat návštěvnost pořádaných akcí, navíc odpadlo rozesílání jinak nezbytných pozvánek.

V příštím roce, **1965**, byla zahájena dlouhá, čtvrt století trvající tradice březnových oslav Mezinárodního dne žen. Na slavnostní schůzi ženy dostávaly květiny a občerstvení, př. Marie Voňková z Bukoviny každoročně překvapovala napečenými a krásně nazdobenými medovými perničky.

V roce **1968** organizace obdržela od Ústředního výboru ČSV vysoké vyznamenání, Čestnou vlajku ÚV ČSV, jako ocenění dlouholeté aktivní činnosti ve prospěch včelařství.

V období mezi léty 1964-1990 navštívili organizaci a přednášeli významní učitelé včelařství z Čech i Slovenska. Nejčastějšími přednášejícími byli domácí Pavel Glos a František Žalda z Raspenavy. Z dalších to byli Jan Housa, František Klazar, Ladislav Havrda a Jindřich Boháč ze Semil, Miloslav Hloušek ze Železného Brodu, František Šidlof z Liberce, Vlasta Bayerová-Větvíčková z Turnova, Ladislav Arient z Hradce Králové, MVDr. Eduard Dvořák z Lažan, Dr. František Bulánek, Ing. Jaromír Bacílek, Ing. Vladimír Veselý a Václav Jakš z VÚVč Dol, Josef Vítek z Mníšku pod Brdy, Vojtěch Križan z Divínky u Žiliny, Pavol Silný z Bratislavy, Antonín Hanuš z Červeného Kostelce, Václav Macháček z Veselé u Mn. Hradiště, Jaroslav Miškovský z Mladé Boleslavi, Josef Jelínek z Prahy, Vladimír Řeháček z Nasavrku, František Chvosta z Prahy, Miroslav Čerovský z Vřesníku u Miletína, Josef Malíř z Rychnova, Ing. Václav Smělý z Prahy a MUDr. Josef Šmíd z Mníšku. Řada těchto učitelů přenášela opakovaně.

Čas od času pořádal výbor i přednášky neprofesní, členové jejich prostřednictvím měli možnost poznávat země pro většinu občanů tehdy nedostupné – např. Anglii, Indii, Itálii, Japonsko, Rakousko, USA, západní Německo a jiné.

Roku **1971** došlo v rámci federalizace k rozdělení Československého svazu včelařů na dva národní svazy, tedy Český svaz včelařů a Slovenský svaz včelárov - původní Včelařský spolek pro Turnov a okolí se tedy opět přejmenoval, tentokrát na Základní organizaci Českého svazu včelařů.

Roku 1971 byl prodán spolkový včelín př. Mánkovi z Olešnice za

úhradu 9500,- Kčs.

V létech 1964-1971 pořádala organizace své větší akce v nedalekých Sedmihorkách, pod názvem „Setkání včelařů Českého ráje“. Během osmi roků se takto uskutečnilo devatenáct setkání, za průměrné účasti 204 návštěvníků. Za krátkou dobu získala setkání značnou popularitu a zúčastňovali se jich včelaři nejen z Turnovska, nýbrž i ze širokého okolí: Liberecka, Jičínska, Semilska, Mladoboleslavsko i Jablonecka. Sedmihorská setkání však v roce 1971 náhle ukončila konfinace jednatele Pavla Glose, který spolu s manželkou byl hlavním iniciátorem a organizátorem těchto akcí. Důvodem úředního zákazu veřejné činnosti Pavla Glose bylo jeho vlastenectví a osobní statečnost, s jakou se postavil v roce 1968 proti okupaci Československa Sovětskou armádou.

Jako příklad sedmihorského „Setkání“ lze uvést přednášku MUDr. J. Šmída, konanou dne 7.2.1965 na téma Včelí produkty v lékařství a ve výživě. Přednášku vyslechlo 259 posluchačů a následně měla velmi pozitivní ohlas v širém okolí (obr. 8).

Obr. 8 přednáška MUDr. J. Šmída, konaná dne 7.2.1965

Okresní kurs chovu matek byl uspořádán ve spolupráci OV Semily a ZO Turnov dne 14.června 1975 ve včelíně př.Hanzla v Rohlinách. Teoretickou část přednesl př.Havrda ze Semil, praktickou část předváděl př.Hanzl (obr. 9).

Obr. 9 Kurs chovu matek v r.1975

Mezi kulturní a vzdělávací akce, pořádané v letech 1965-1981, patřily také výlety a zájezdy nejen za kulturními památkami, nýbrž i za významnými včelaři v Čechách i zahraničí. V uvedeném období se těchto akcí uskutečnilo sedmnáct – aktivita organizace byla taková, že nelze do almanachu jmenovat jednotlivé akce a ty tak zůstávají zapsány v paměti včelařů a v spolkové kronice.

Nadšený elán společné svorné práce velkou měrou ochladil rok **1982**, kdy bylo ve vzorku zimní měli z Dolánek nalezeno několik samic roztoče, tehdy nazývaného *Varroa jacobsoni*. V měsíci březnu pak probíhala nařízená likvidace včelstev v okruhu 5km kolem ohniska, při které bylo zničeno 921 včelstev – dle dodatečného vyšetření však byla všechna bez nálezu roztoče! Tato hekatomba nebyla úlitbou Diovi ani Apollónovi, nýbrž vizi, že zabrání šíření roztoče. Nezabránila! Na psychickém traumatu postižených včelařů nic nemohl zmírnit ani honosný název rituálu „odstraňujeme hostitele roztoče“.

Tehdejší kronikář př. Cymbál, který také z donucení „odstraňoval hostitele roztoče“, do kroniky zaznamenal: „*K utracení včelstev jsme přistupovali s bolestí v srdci, ba i s pláčem, že za ty desítky let radosti u nich a užitku od nich pro nás i celou společnost, jsme místo díky jim museli*

způsobit smrt. Tento smutný okamžik nám, kteří máme včely rádi, nikdy nevyemizí z paměti, dokud budeme žít. Vždyť mnoho z nás je těch, kteří pro pokročilé stáří včelařit nezačnou“.

Přítel Cymbál měl pravdu – hodně jich nezačalo ...

Ani tento krutý zásah však nezapříčinil pokles aktivity organizace – zásluhou obětavosti předsedy Jaroslava Hanzla se dál konaly schůze, přednášky i přátelská posezení a výlety až do konce 80.let. Stav včelstev se naštěstí podařilo nákupy oddělků v brzké době opět stabilizovat, byť za finančních obětí včelařů: náhrada za zlikvidované včelstvo byla 300,- Kč, oddělek stál Kč 450,-.

V roce 1985 byl ustaven při Střední odborné učňovské škole v Alešově ulici včelařský kroužek. Tehdy vrcholila populační vlna a v „učňovce“ v Alešově ulici bylo detašováno pět tříd základní „chlapecké“ školy a ani ty téměř nestačily pojmout děti ...

Vedoucím kroužku byl př. Soustružník, který začal činnost s dvaceti dětmi, postupně však zájem opadal a kroužek po pětileté činnosti končil s pěti „věrnými“. Kromě teoretického vzdělávání měl kroužek i praktickou výuku na včelině př. Janouška, na zahradě vily nedaleko školy.

Jako trvalá památka na činnost kroužku zůstala lipová alej kolem areálu „učňovské školy“, řada tehdejších členů kroužku následně vystudovala včelařskou školu v Nasavrkách a pokračovala dále ve včelařské činnosti.

Dochované obrazové dokumenty z činnosti kroužku však bohužel nezahrnují činnost odbornou, nýbrž pouze „společenskou“...

Obr. 10 Včelařský kroužek v prvomájovém průvodu v roce 1985

Doba politického uvolnění 1990-1999

V roce **1990** se výroční schůze konala 2. února již v nových, uvolněných podmínkách, po dlouhé době bez účasti zástupce Městského výboru Národní fronty.

V sobotu 26. května se uskutečnil zájezd do podhůří Jizerských hor, k příteli J. Krejcarovi v Hejnicích. Návštěva byla srdečně přivítána, neboť hostitel pocházel ze Svijan a do Hejnic přišel v roce 1945 v rámci osidlování pohraničí. Součástí výletu byla i návštěva zámku Frýdlant, na zpáteční cestě pak účastníci zájezdu využili pozvání př. Fencla na návštěvu železnobrodských včelařů.

Novinkou při výkupu medu bylo jeho třídění dle vodivosti na nektarový, smíšený a lesní. Problémem samozřejmě bylo použití laboratorní metodiky v „polních“ podmínkách - předepsaná temperance měřicího roztoku na 20 °C byla obtížně dosažitelná.

Začíná klesat návštěvnost členských schůzí, což je dáno jednak změněnými společenskými podmínkami, jednak problémy se zajištěním schůzovní místnosti – dlouholeté útočiště v restauraci U zastávky bylo v restituci vráceno rodině původních majitelů a ti neměli o pořádání neziskových včelařských schůzí přílišný zájem.

V červnu **1991** přítel Vele připravil ve svém včelíně na Rotštejně přelarovací den, při kterém členům spolku předvedl techniku přelarování a zájemci si mohli odnést kvalitní chovný materiál.

V červenci téhož roku byl uspořádán zájezd na Všeobecnou výstavu, konanou po sto letech v Praze.

Trvale klesá výkupní cena medu a noví výkupci, jichž se objevilo plno, se předhánějí v co nejnižší výkupní ceně – např. za řepkový med nabízejí 16,- Kč/kg. Včelaři, kteří mají své stále zákazníky, však nadále prodávají med za 80-100,- Kč/kg.

V prosinci 1991 zastihla včelaře smutná zpráva - ve věku téměř devadesáti let zemřela dlouholetá členka, učitelka medového pečiva př. Vlasta Bayerová-Větvíčková. Ve své dlouholeté záslužné činnosti ve výuce medového pečiva byla odměňována řadou vyznamenání a čestných ocenění: v roce 1965 byla Ústředním výborem Svazu včelařů vyznamenána čestným odznakem a titulem Vzorný včelařský pracovník, v roce 1968 obdržela Čestnou plaketu k 50. výročí ČSR. Vystavovala také své výrobky na světových kongresech Apimondie, např. na XXI. v Erfurtu roku 1963 velkou perníkovou chaloupku, na XXII. v Bukurešti roku 1967 dostala za

Obr. 11

své perníky stříbrnou medaili, na XXIII. Kongresu v Moskvě v roce 1971 pak obdržela zlatou medaili za perníkový Betlém ve tvaru Pražského hradu (obr. 11).

V roce **1993** je již celé území turnovské organizace zamořeno roztočem Varroa.

Výkupci či spíše překupníci medu zavádějí novou podnikatelskou metodu, a to platbu za med až po jeho následném prodeji. Navíc při výkupu lákají včelaře na solidní cenu 45,- Kč/kg, při platbě pak po výmluvě na nízké prodejní ceny vyplácí včelaři pouze 22,50 Kč/kg odebraného medu. Nelze se proto divit, že z ekonomických důvodů ubývá v Čechách až sto tisíc včelstev.

Dalšími důvody je však i uvolněná politická i hospodářská situace, řada členů věnuje své zájmy činnostem dříve nepoznaným – poznávání cizích krajin či podnikatelské činnosti, čímž následně pak postupně ubývá aktivity ve spolkové činnosti.

Okresní jednatel př.Boháč zorganizoval **zájezd do Olomouce**, kde se ve dnech 22.-24. října konala Mezinárodní včelařská výstava, spojená s konferencí vynálezců a zlepšovatelů. Několik členů naší organizace se zájezdu zúčastnilo, vrátili se však se smíšenými pocity: výstavní prostory byly přeplněny nejen exponáty, nýbrž i návštěvníky a tak bylo někdy obtížné vystavené exponáty vůbec shlédnout. Nejzajímavějšími exponáty

byla termokomora na ztekucování 700 kg medu a univerzální termostat s přesností 0,1 °C, oba výrobky Výzkumného ústavu včelařského v Dole.

Před koncem roku jsou již stávající funkcionáři natolik unaveni svými funkcemi a agendou s nimi spojenou, že je skládají a shánějí za sebe náhradníky.

Na výroční členské schůzi, konané 11. února roku **1994**, bylo po řadě let vedení organizace obměněno takto: předseda Franců Jaroslav, místopředseda Vavřich Miloslav, jednatel Fuchs Eduard Ing., pokladník Vlček Jaroslav, hospodář Louda Vladimír, nákazový referent Vavřich Miloslav.

Nákazová situace je bohužel již stabilizovaná v tom, že celé území je zamořeno roztočem Varroa, jedinou změnou je změna názvu léčiva na bázi amitrazu z loňského Taktiku na nový Taktivar. Díky odpovědnému léčení se však daří udržet roztoče alespoň pod prahem škodlivosti.

Ze státního rozpočtu byla poskytnuta **mimořádná dotace** 100,- Kč/včelstvo pro včelaře, kteří dodali od jednoho včelstva víc jak 7 kg nektarového medu do výkupu nebo obchodní sítě. Z naší organizace využili této možnosti pouze tři včelaři, kteří dodali celkem 871 kg medu od 73 včelstev.

Přednášku o chovu matek přednesl na členské schůzi 1. dubna př. Franců; film s včelařskou tematikou byl však pražským ústředím zaslán do Trutnova místo do Turnova a tak byl promítnut dodatečně až na podzimní schůzi.

V roce **1995** poklesl stav členské základny o čtrnáct členů, což nebylo příliš potěšující. Důvodem byly většinou nevýhodné ekonomické podmínky pro včelaření, svou roli samozřejmě hraje i postupné stárnutí členstva.

Vzhledem k předepsané nové metodice ošetřování včelstev absolvovali 9. září př. Franců a Fuchs ve VÚVč Dol kurz ošetřování včelstev pomocí aerosolového vyvíječe. Přes nedůvěru a odpor některých starších včelařů pak bylo na celém území působnosti organizace zavedeno podzimní aerosolové ošetření včelstev, nařízené Veterinární správou.

Roku **1996** došlo ke změně v distribuci časopisu Včelařství, z volně prodejného se stal interním časopisem pouze pro členy ČSV. V této souvislosti lze uvést jako perličku, že výbor ZO řešil stížnost včelaře, který považoval „povinný“ odběr časopisu Včelařství za porušení stanov ČSV a omezování osobní svobody. Bylo mu vysvětleno, že usnesení ústředního výboru a sjezdu ČSV jsou pro členy závazné, i kdyby k nim snad měli osobní výhrady. Na přání včelaře byla jeho stížnost předána na OV do Semil, pochopitelně se stejným výsledkem.

Kroniku organizace převzal př. Louda, který se jí snaží dopsat událostmi již uplynulými, neboť přestala být vedena v roce 1982. Za chuť převzít

Obr. 12 Včelaři studují zdobný úl př. Zdrhy

Obr. 13 Ženská část zájezdu místo prohlídky včelnice odpočívá ve stínu

odpovědnost za vedení kroniky mu je samozřejmě organizace vděčna, hříchem by bylo zcela přetnout historické vzpomínky na doby již minulé.

Členové organizace se zúčastnili **poznávacího zájezdu do Západních Čech a Rakouska**, pořádaného OV ČSV Semily ve dnech 1.-2.6.1996. Za turnovskou organizaci se zúčastnilo deset členů: Hanzlovi st., Hanzlovi ml., Francovi, Fuchsovi, Loudovi. Včelařským cílem zájezdu byla včelnice př.Zdrhy v Mikošově, turistickou část pak reprezentovaly Horní Rakousy, konkrétně Solnohradsko: Pasov, Gossau, Hallstatt a Gmunden (obr.12, obr.13).

Od roku **1997** se novým „útočištěm včelařů“ stala Sokolovna Turnov, kde jsou nadále konány schůze výborové i členské.

Uvolněnou funkci pokladníka organizace převzal př.Holata, který ji následně vykonával ke spokojenosti včelařů řadu dalších let.

Trend snižování počtu včelařů i chovaných včelstev nadále pokračuje, počet členů se snížil o osm a kmenových včelstev o 130.

Při vybírání členských příspěvků byl zároveň vybírán i mimořádný příspěvek do Svépomocného fondu ČSV na účely náhrad škod způsobených povodní v r. 1997. Mimořádný příspěvek činil 4,- Kč/včelstvo, za organizaci bylo odesláno celkem 3924,- Kč.

Členové organizace se zúčastnili **poznávacího zájezdu na jižní Moravu a do Rakouska**, pořádaného OV ČSV Semily ve dnech 23.-24.5.1997. Zájezdu se zúčastnilo pět členů ZO s manželkami: Hanzl st., Hanzl ml., Franců, Louda Vl., Soustružník. Hlavním včelařským cílem byl Výzkumný ústav včelařský v Lunz am See, manželská část zájezdu se věnovala spíše procházce k nedalekému jezeru.

Spolková knihovna byla převezena od př. Vrabce ze Svatoňovic k př. Loudovi do Bakova n.J., na schůzi byl členům prezentován aktuální seznam knih k dispozici.

Konec 90.let byl poznamenán trvalým snižování aktivity členů, na členské schůze dochází pouze cca čtvrtina členů. Pro malý zájem nebyl uskutečněn plánovaný poznávací zájezd na severní Moravu ani zájezd do Olomouce na Zlepšovatelství den, pořádané aktivním jednatelem OV Semily př.Boháčem.

Výbor organizace ve snaze finančně zajistit nákup kompresoru pro aerosolové ošetření ve smyslu usnesení výroční členské schůze 7.3.1998 oslovil městské či obecní úřady v obvodu naší organizace se žádostí o sponzorský dar. Takto se povedlo shromáždit celkem 18000,- Kč, takže nový kompresor byl zakoupen ze sponzorských příspěvků a ne z pokladny ZO.

Rok **1999** byl snůškově velmi špatný, výnos medu dosáhl desetiletého minima.

Počátek nového tisíciletí 2000-2013

Přelom tisíciletí je poznamenán nadále se snižující aktivitou členů i výboru – počet schůzí i přednášek klesá. Veškerá organizační činnost leží na bedrech stabilních 2-3 členů výboru, kteří víceméně zajišťují nejnужnější činnost: zajištění léčiv a ošetřování včelstev, odběr zimní měli a její vyšetření, evidenci členské základny včetně agendy členských příspěvků a odběru časopisu Včelařství, zajištění a výplaty dotací včelařům, dle potřeby svolání občasných schůzí výborové a členské, zajištění občasných přednášek s frekvencí 1-3x ročně. S obsazováním funkcí je velký problém, nedaří se sehnat včelaře ochotné něco dělat pro celek. Naštěstí zůstává funkční kádr důvěrníků, takže nebyly zaznamenány problémy s podzimním ošetřováním včelstev.

Přes dílčí nárůst počtu členů i včelstev v letech 1998-99 dochází následně opět ke snížení počtu chovaných včelstev v roce **2000**, a to o 88. Otázkou je, nakolik byl tento úbytek dán nepříznivými snůškovými poměry v předchozí sezóně či trvalým trendem spojeným s postupným stárnutím členské základny.

Tento rok byl zároveň rokem volebním a mimo výročních členských schůzí se konaly i okresní konference. Zástupce turnovské organizace př. Fuchs byl zvolen do funkce místopředsedy OV a následně delegován jako zástupce okresní organizace na setkání včelařů Euroregionu Nisa v polské Jelení Hoře ve dnech 16.-17.9.2000, dále pak na VII.sjezd ČSV, konaný v Praze ve dnech 2.-3.12.2000.

Na řadě lokalit se na podzim **2001** objevila silná snůška melecitozního medu a která včelstva ještě nebyla dostatečně nakrmena cukrem, si zřejmě donesla tento rychle tuhnoucí med a měla následně problémy s přezimováním.

Ve stejném období došlo v organizaci ke škodní události, shořel včelín př. Obročníka. „Díky“ čestně přiznanému vlastnímu zavinění však bylo plnění se Svépomocného fondu kráceno na polovinu.

Zástupce ZO byl delegován jako zástupce okresní organizace na 1. mezinárodních a celopolských včelařských dnech v polské Jelení Hoře ve dnech 8.-9.9.2001. Setkání s aktivitou spolkové činnosti, nadšením polských včelařů a přízní úřadů i sdělovacích prostředků bylo pro zúčastněné české včelaře velkým zážitkem. Součástí akce byl průvod včelařů se spolkovými vlajkami městem, slavnostní mše, jednání a přednášky ve sportovní hale, exkurze na včelnicu polských včelařů. Jako ocenění přeshraniční

spolupráce byla řada českých včelařů vyznamenána polskými včelařskými vyznamenáními. Obširný článek o této akci byl následně otisknut v časopisu Včelařství 1/2002.

Přezimování 2001/2002 nebylo příliš úspěšné, počet včelstev klesl oproti předchozímu roku o 162, což by mohlo být důsledkem předchozí podzimní melecitozní snůšky. Taktéž nahlášený medný výnos kmenových včelstev byl roku **2002** nevalný.

Vzorky měli po zimním ošetření včelstev v r. 2001 byly sice řádně vybrány a poslány do VÚVČ Dol na vyšetření, avšak vzorky i výsledky vyšetření bohužel podlely požáru v areálu ústavu a tedy jsme je neobdrželi. Po konzultaci s Okresní veterinární správou Semily bylo dohodnuto, že jarní ošetření včelstev nátěrem plodu nebude uskutečněno – což se však v následném období příliš nevyplatilo.

V organizaci se totiž postupně začínají objevovat i úhyny včelstev u některých nepříliš pořádných včelařů, pravděpodobně způsobené silnou nákazou roztočem varroa, což nepřímo potvrdil i nepříliš potěšující výsledek následného zimního vyšetření na jaře 2003: 68 % vzorků je pozitivních, 23% vzorků přesahuje hranici 3 roztoče na včelstvo a celkem 141 včelstev bylo nutno ošetřit nátěrem plodu.

V roce 2003 bylo počasí pro přezimování včelstev nepříznivé, což způsobilo velké úhyny. Zavedena proto byla „Podpora na obnovená včelstva za včelstva uhynulá následkem nepříznivého zimního období 2003“, vyplácená ve výši 1300,- Kč na obnovené včelstvo na přelomu 2003/2004. V naší organizaci využilo této podpory osm včelařů, nárokovali celkem 24 obnovených včelstev.

V období 2003-2005 nadále pokračuje pokles počtu členů i včelstev, počet nově přijatých včelařů je nižší než úbytek stárnoucí členské základny.

Rok 2005 byl i rokem volebním, mírně aktualizováno bylo složení výboru ZO – tahouni ve funkcích předsedy, jednatele a pokladníka, udržující kontinuitu chodu organizace, však zůstali.

Ve dnech 3.-4. prosince 2005 se v Praze konal 8. sjezd ČSV, za OV Semily se ho zúčastnil i delegát naší organizace, př. Fuchs. Přes počáteční napětí byla atmosféra jednání sjezdu pracovní a otevřená, se snahou o řešení stávajících problémů včelařství. Pro další období byl zažehnán hrozící rozkol včelařské obce, prakticky všichni delegáti vyjadřovali podporu činnosti ČSV jako spojovacího článku českých včelařů.

V průběhu roku **2006** bohužel došlo v organizaci k dalším dvěma škodným událostem: př. Urbanovi byla střecha včelína stržena vichřicí,

Obr. 14 Pozůstatky po včelínu př.Vanička

př.Vaničkovi neznámí vandaloové zapálili včelín. Jak je vidět na archivním snímku (obr. 14), na stanovišti př.Vanička ze včelína ani nástavků umístěných před ním moc nezbylo ...

Snůškové poměry byly vcelku dobré, nahlášený průměrný výnos medu byl nejvyšší za posledních deset let.

Rok **2007** byl snůškově poměrně „úrodný“, byť se to na průměru nahlášeném včelaři do „statistiky“ příliš neprojevalo.

Pozitivem bylo proškolení př.Škody ve VÚVč v Dole na ošetřování včelstev aerosolovacím přístrojem, čímž byl poněkud rozšířen dosud malý počet funkcionářů ZO, provádějících podzimní aerosolové ošetření.

V průběhu roku 2007 bohužel opět došlo i k další škodní události – př. Loudovi byly ukradeny krycí plechy úlů – pochopitelně oficiálně neznámým pachatelem, policii se nepodařilo proti předpokládaným zlodějům sehnat dostatek důkazů.

Z důvodu vysokých ztrát včelstev při zimování 2007/2008 byla Ministerstvem zemědělství vypsána Dotace 1D.d. na podporu obnovy včelstev; byla sice stanovena ve výši 453,- Kč na obnovené včelstvo, avšak byla vyplácena pouze vybraným okresům, u nichž zimní ztráty včelstev činily více než 25 % - a to se okresu Semily netýkalo.

V roce **2008** byla v Rovensku p.Troskami opakovaně diagnostikována nákaza morem včelího plodu, ochranné pásmo pak zahrnovalo i některá stanoviště v našich obvodech Karlovice, Sekerkovy Loučky, Vesec a Loktuše, na nichž bylo nutné vykonat povinné vyšetření – našťěstí s negativním výsledkem.

V průběhu téhož roku bylo provedeno celoplošné podletní ošetření všech včelstev v působnosti ZO přípravkem Gabon, aplikace tohoto preventivního ošetření po ukončeném medobraní pak mohla být příčinou poměrně malého spadu roztočů v rámci ošetření podzimního i vcelku dobrých výsledků vyšetření zimní měli.

Řada včelařů již začala letní podpůrnou léčbu Formidolem, čímž celkově zlepšuje stav svých včelstev omezením populace roztoče Varroa i snížením případné hrozby zvápenatění včelího plodu.

Počty včelařů i včelstev poklesly na dosavadní minimum - počet členů ZO na 114, počet včelstev v roce 2007 na 853 a v roce 2008 dokonce na 790.

Dotační titul Libereckého kraje na podporu včelařství v roce **2009** využilo v obvodu ZO celkem pět nových zájemců o včelaření, kteří se následně stali našimi řádnými členy a posílili tak stav členské základny.

Rok **2010** byl opět rokem volebním a po letech dochází k obměně výboru organizace: na vlastní žádost byli ze zdravotních důvodů uvolněni př.Franců Jaroslav (po 16 letech ve funkci předsedy) a Holata Bohuslav (po 14 letech ve funkci pokladníka).

Novými funkcionáři byli zvoleni: př. Čermák Karel JUDr. – předseda, př. Sokolová Jarmila Ing. – pokladník, př. Klokočník Petr Ing. – hospodář, př. Vaníček Milan – nákazový referent.

Odstupujícím členům výboru ZO př. Franců a Holatovi byl na návrh výboru ZO udělen Okresním výborem ČSV Semily čestný titul a odznak Vzorný včelař.

Nově zvolený předseda se pokusil zvýšit aktivitu a informovanost členské základny formou oběžníkové ankety, kterou se snažil oslovit všechny včelaře. Odezva členů byla střídavá, jejich aktivitu se bohužel příliš probudit nepovedlo. Pozitivem však byla snaha o pravidelné schůze výboru a řádné vedení zápisů.

Na okresní konferenci byl vybrán zástupce ZO Turnov, př.Fuchs, jako delegát na IX. Sjezd ČSV v Praze ve dnech 4.-5. 12.2010, zároveň byl kooptován do Republikového výboru ČSV.

Od roku **2011** se začíná projevovat příliv nových mladších členů, roste však také počet členů organizace bez včel a tak se noví včelaři nikterak neprojevují v nárůstu počtu včelstev.

Opětovné personální změny ve výboru a důvěrnících místních obvodů:

- na základě vlastní žádosti odstoupuje po jednoletém účinkování ve funkci předsedy př. Čermák

- do funkce předsedy ZO je zvolen stávající místopředseda př. Hanzl

- do funkce místopředsedy ZO je zvolen př. Štritr

Dlouholetým členům organizace, kteří v tomto roce měli 80. narozeniny, byl udělen diplom Čestné uznání ZO ČSV Turnov. Byli to: př. Guznar Karel, Čepelík Josef, Janků František, Láska Heřman, Brouček Břetislav, Holas Josef, Bárta Václav a Franců Jaroslav.

Začíná se projevovat mírné zvýšení aktivity členstva, rozšířený výbor ZO se sešel celkem sedmkrát a byly uskutečněny čtyři členské schůze s průměrnou účastí cca 40 %.

Snúškový rok byl velmi dobrý, přes počáteční katastrofické zvěsti a vyhlídky z počátku roku. Dle hlášení členů bylo v rámci organizace vyprodukováno 15748kg medu, což na nahlášených 969 včelstev členů ZO činí průměr 16,25kg medu na včelstvo, 391kg vosku, vychováno 134 matek. O reálnosti hlášených údajů o medném výnosu však lze pochybovat, neboť řada včelařů si v průběhu sezóny stěžovala, že už ten med nemají kde skladovat ...

Do letního varroamonitoringu, vyhlášeného Krajskou veterinární správou Liberec, se zapojila řada našich včelařů, s víceméně trvale negativními výsledky mimo př. Hanzla na stanovišti Sedmihorky, který trvale hlásil spad roztočů enormně vysoký.

Bylo proto provedeno plošné podletní ošetření včelstev u vybraných obvodů ZO přípravkem Gabon, mj. též z důvodu hlášeného úhynu včelstev na zamoření roztočem Varroa v oblasti Hruboskalska (ZO Rovensko) a hrozícímu riziku zavlečení nákazy do obvodů sousedících s touto oblastí. Silně zamořená včelstva př. Hanzla na stanovišti Sedmihorky byla použitím gabonových pásek zachráněna, což se pozitivně projevilo i na následných výsledcích vyšetření zimní měli.

Do podzimního monitoringu moru včelího plodu, vyhlášeného grantem Krajského úřadu Liberec, se organizace zapojila vzorky měli ze dvou stanovišť př. Hanzla – výsledky bakteriologického vyšetření ve Státním veterinárním ústavu Praha byly naštěstí negativní.

Podzimní přednáška př. Dvorského na téma Racionalizace chovu včel pak vnesla do řad včelařů smíšené reakce: od starších včelařů odmítavé, u mladých včelařů nadšené – i takto se projevuje rozdíl mezi staršími konzervativnějšími členy a mladými, bažícími po modernizaci chovu včel.

Pozitivem roku také bylo, že se nákazový referent př. Vaníček absolvoval kurz prohlížitelů včelstev – organizace má tedy po letech opět fungujícího odborného pracovníka na boj se včelími chorobami.

Na výročních členských schůzích př. Štěpánková zavedla příjemný „zvyk“ – každý účastník je od ní podarován vlastnoručně vyrobeným medovým perníčkem, krásně nazdobeným a navíc velmi chutným – děkujeme za milé oslazení jinak dosti formálního průběhu výročních schůzí!

Trend postupného zvyšování počtu členů ZO trvá od roku 2008, projevuje se nástup nových členů většinou z řad „čerstvých důchodců“, plných elánu do aktivního užívání si „zaslouženého odpočinku“.

V roce **2012** dosahuje počet členů organizace 135, z toho je však dosud deset bez včelstev - některým novým včelařům se pro samé přípravy ještě nepovedlo začít opravdu včelařit ... Řada starších včelařů však již ze zdravotních důvodů omezuje počet chovaných včelstev, z čehož vyplývá celkový pokles počet chovaných včelstev na 943, což je oproti minulému roku úbytek 27 včelstev.

Snůškový rok byl horší i přes nadějnou jarní snůšku, medovicového medu však bylo minimum a kdo nestihl vytočit med květový, nevytočil už med žádný. Nahlášen medný výnos 11400kg medu, což odpovídá průměru 12,1 kg/včelstvo.

Poněkud se také oživila vzdělávací činnost – realizovány byly dvě přednášky učitele včelařství př. Jáče na témata Nové směry ve včelařství a Ošetřování včelstev v průběhu roku, u nich však bylo nutno konstatovat, že obsah přednášek příliš včelaře neuspokojil a že příště budeme raději zvát jiného přednášejícího ... Dalšími přednášejícími v průběhu roku byl př. Žák s tématem Metodika nástavkového včelařství a MVDr. Dvořák s aktuálním podzimním tématem Tlumení nákaz včel.

Někteří členové využili pozvání okolních organizací na doplnění počtu účastníků jimi pořádaných zájezdů:

Např. se zájezdem ZO Rovensko dne 8.5. vyrazili Hanzlovi, Soustružníkovi a Fuchsovi na Mělnicko. Účastníci zájezdu kromě „výšlapu“ na Říp a prohlídky Mělníka absolvovali exkurzi u známého včelaře př. Jindry v Roudnici nad Labem, u kterého shlédli jeho moderní „medárnu“, způsob ošetřování včelstev upraveným „furetem“, metodiku chovu matek a tvorby komerčních oddělků, navíc ochutnali výtečnou medovinu z „panenského“ medu. Někteří včelaři si navíc jako suvenýr odnesli i včelí žihadla od zaručeně ušlechtilých včel ...

V průběhu roku př.Šritr a Soustružník budují v bývalém depu ČD z nevyužitého objektu zkušebny lokomotiv útulný včelín (obr. 15), určený pro práci s mládeží (obr. 16), postupně začíná činnost včelařského kroužku mládeže. V tomto lze spatřovat budoucnost našeho včelařství!

Ustavuje se přípravný výbor a začíná přípravná fáze oslav 110. výročí samostatné včelařské organizace v Turnově ...

Hned počátkem roku **2013** jsme byli bohužel nuceni z řad členů vyloučit dva členy, kteří nejevili ochotu platit příspěvky, ani si poříditi včelstva. Počty včelařů však obratem doplnili dva noví členové, u nichž je naštěstí předpoklad řádného včelaření.

Bohužel v tomto roce dochází k opětovným změnám ve výboru organizace a v rozdělení včelařů do obvodů. Lze doufat, že alespoň v příštích letech už bude stav funkcionářů organizace stabilnější – časté změny nikterak nejsou zárukou aktivity a řádné funkce výboru, natož pak plnění úkolů jednotlivých funkcí. Nové a snad „nadějně“ složení výboru organizace:

- předseda:	př. Šritr Martin Ing..
- místopředseda:	př. Janoušek Jiří
- jednatel:	př. Fuchs Eduard Ing.
- pokladník:	př. Stříž František Ing.
- hospodář:	př. Klokočník Petr Ing.
- nákazový referent:	př. Vaníček Milan
- chovatelský referent:	př. Hanzl Jaroslav
- předseda KRK:	př. Marek Pavel
- členové KRK:	př. Kněbort Ladislav a Zahrádka Vilém JUDr.

Ze zdravotních důvodů se u obvodu Turnov 1 vzdává funkce důvěrníka př.Franců Jaroslav, nově se této činnosti ujímá př. Louda Libor. Vzhledem k věku většiny dosavadních důvěrníků lze však v příštím období očekávat další změny v rozdělení včelařských obvodů, bez zapojení mladších členů do důvěrnické činnosti pak nebude možné důvěrnickou činnost zajistit vůbec. Zajištění „nové krve“ v řadách důvěrníků lze považovat za nejdůležitější úkol nového „omlazeného“ výboru.

Obr. 15 Včelín včelařského kroužku

Obr. 16 Exkurze mládeže v učebně včelína

6. Epilog

Vážení přátelé,

tento stručný přehled dějin turnovského včelařského spolku nemůže postihnout v plné šíři jeho bohatou činnost, ani různorodost problémů, které čas od času musel řešit.

Jeho vydání je především projevem úcty našim předchůdcům, kteří spolek založili a svou usilovnou prací v krátké době přivedli mezi nejvýznamnější a nejaktivnější spolky Zemského ústředního spolku včelařského pro Království české.

Nezapomenutelně tak zůstanou v jeho historii zapsána jména zakládajících členů a prvních funkcionářů:

- **Karla Javůrka**, prvního předsedy spolku,
- **Františka Kozáka**, kočovného učitele včelařství a dlouholetého člena výboru Zemského ústředního spolku včelařského v Praze,
- **Václava Větvíčky**, kočovného učitele včelařství a dlouholetého předsedy II. Župy včelařské

Stejně tak zůstanou zapsána v paměti i jména dalších funkcionářů a členů, kteří nelitovali věnovat svůj čas ve prospěch spolku.

7. Činovníci spolku od jeho založení

Předsedové	Období	Místopředsedové	Období
Javůrek Karel	1903-1925	Brož Josef	1903-1906
Drbohlav František	1925-1929	Větvička Václav	1907-1910
Mařan Jaroslav	1930-1935	Krsek Antonín	1911
Průša Jiří	1936-1939	Plíva Vincent	1912
Domáci Josef	1940-1953	Mařan Jaroslav	1913-1914
Jégr Josef	1954-1963	Řezníček Karel	1915
Šálek Bohumil	1964-1965	Drbohlav František	1920-1926
Černý Jan	1966	Koubus Jaroslav st.	1926-1931
Jégr Josef	1967-1973	Tvrzský František Ing.	1932-1935
Šťastný Jan	1974-1975	Mařan Jaroslav	1936-1939
Kopal Vladimír	1976-1981	Rakouš Václav	1940-1951
Hanzl Jaroslav	1982-1993	Cymbál Václav	1952-1953
Franců Jaroslav	1994-2009	Rakouš Václav	1954-1955
Čermák Karel JUDr.	2010	Černý Jan	1956-1963
Hanzl Jaroslav	2011-2012	Chládek František	1964-1966
Šřitr Martin Ing.	2013-	Černý Jan	1967-1969
		Čížek Oldřich	1970-1971
		Šťastný Jan	1972-1973
		Pavelka Josef	1974-1975
		Vele Břetislav	1976-1993
		Vavřich Miloslav	1994-1996
		Vocásek František	1997-1998
		Votrubec Bohumil	2000-2007
		Čermák Karel JUDr.	2008-2009
		Hanzl Jaroslav	2010
		Šřitr Martin Ing.	2011-2012
		Janoušek Jiří	2013-

Jednatelé	Období	Pokladníci	Období
Větvička Václav	1903-1906	Mařan Jan	1903-1905
Svoboda František	1907-1909	Kozák František	1906-1910
Kozák František	1910-1916	Větvička Václav	1911-1931
Seidl František	1917-1922	Votrubec Jan	1932-1934
Koubus Jaroslav st.	1923-1925	Zahrádka Vilém	1935-1938
Seidel Rudolf	1926-1927	Kořátko Václav	1939-1940
Větvička Václav	1927-1937	Jégr Josef	1941-1953
Wehle Josef	1938-1963	Cymbál Václav	1954-1965
Glos Pavel	1964-1971	Müller Jan	1966-1969
Čížek Oldřich	1972-1987	Cymbál Václav	1970-1981
Cejnar Vlastislav Ing.	1988-1993	Vlček Jaroslav	1982-1996
Fuchs Eduard Ing.	1994-	Holata Bohumil	1997-2009
		Sokolová Jarmila Ing.	2010-2012
		Stříž František Ing.	2013-

8. Historie spolkové kroniky

Paměti včelařského spolku turnovského psal již od počátku v letech 1989-1925 řídící učitel Karel Javůrek, své zápisy uzavřel slovy: „*Jest mým vroucím přáním, aby byly záznamy ty milou vzpomínkou na všechny, kteří pilnou prací svou k rozvoji spolku přispěli a vzpruhou těm, kterým vedení spolku nyní svěřeno jest.*“

Funkci kronikáře poté převzal Václav Větvička, který popsal historii let 1926-1937. Od roku 1938 pak již nebylo v zápisech kroniky pokračováno.

Novým kronikářem se stal až František Bernard, ředitel školy v.v., který se z Libuně přestěhoval ke svému synovi do Turnova a stal se roku 1960 členem ZO Turnov. V roce 1963 zpracoval ze zápisů členských a výborových schůzí materiál, který byl následně použit k dopsání kroniky.

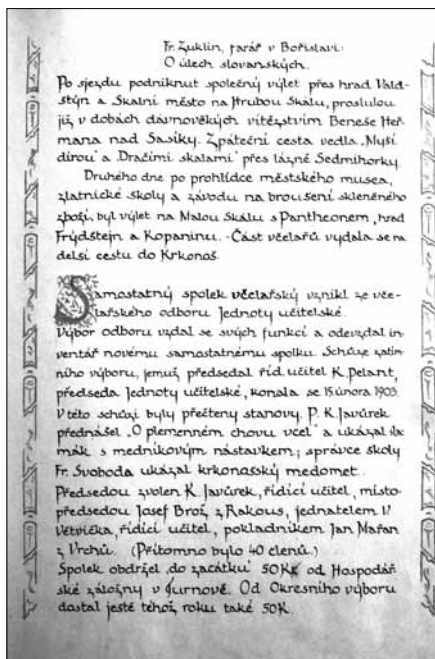
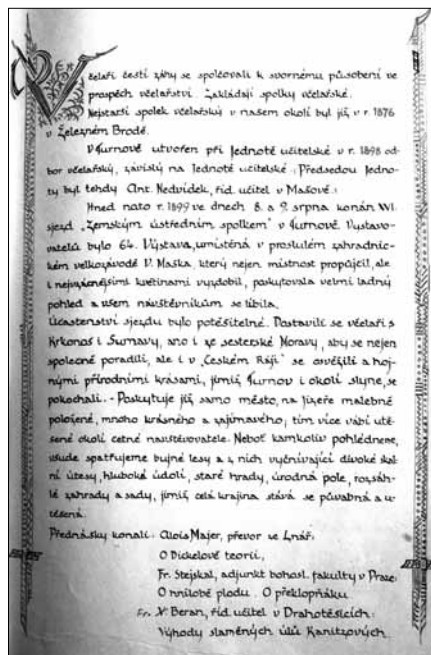
V činnosti kronikáře poté od roku 1974 pokračoval př. Václav Cymbál, který vedl zápisy až do roku 1982 – od té doby opět nebyla kronika psána.

O oživení archivní činnosti se počal starat až v roce 2010 př. Vladimír Louda, který zahájil pátrání po starých dokumentech a dokladech o činnosti spolku, uložených v dostupných dokladech organizace, v Muzeu Českého

ráje v Turnově i v Okresním archivu v Semilech. Mimo zpětně psané kroniky a některých dílčích dokumentů z agendy organizace totiž archivní materiály z doby počátků Včelařského spolku Turnov ani následně Základní organizace ČSV Turnov nezůstaly zachovány, bohužel nebyly při změnách funkcionářů řádně předávány pokračovatelům.

V době psaní tohoto almanachu jsou již sepsány podklady pro dopsání kroniky od roku 1982 do současnosti, dlouhodobým problémem je však jejich následný přepis do kroniky – kdo v této době ještě ovládá „krasopis“?

Následující ukázky úvodních stran kroniky (obr. 17-18) jsou dokladem pečlivé práce našich předchůdců:

9. Územní působnost organizace, důvěrníci

Současná územní působnost ZO ČSV Turnov je platná od v roku 1960, kdy došlo k reorganizaci krajů a okresů. Zahnuje katastry města Turnova se všemi jeho okrajovými částmi, katastry obcí Přepeře, Podháj, Všeň, Kacanovy, Olešnice, Vyskeř, Karlovice-Sedmihorky, Radvánovice, Sekerkovy Loučky, Loktuše, Klokočí, Vesec, Prackov, Loučky, Rakousy a Chlumek.

Přehled rozdělení organizace do obvodů a výčet důvěrníků od 90. let do současnosti:

Obvod	Důvěrníci
1. Bělá	Hanzl Jaroslav 1970- dosud
2. Kacanovy	Vocásek František do 1997, Loutchan Zdeněk do 2006, Franců Miroslav
3. Karlovice 1	Pabiška Karel do 1994, Votrubec Bohumil
4. Radvánovice	Bobek Jaroslav
5. Klokočí	Kůtek Václav do 2011, od r.2012 sloučeno s Vescem
6. Loktuše	Čepelík Josef do 2006, Nejedlo Josef do 2011, Smutný Martin
7. Sekerkovy Loučky	Pastorek Jiří do 1996, Dědeček Antonín do 2004, Škoda Jaroslav
8. Dolánky	Pešek Ludvík do 2003, od r.2004 sloučeno s Ohrazenicemi
9. Turnov-Ohrazenice	Svoboda Bohumil do 1996, Urban Jaromír do 2003, Kňap Jaroslav
10. Vesec	Kněbort Vladislav
11. Všeň	Marek Pavel
12. Vyskeř	Louda Vladimír 1968-dosud
13. Turnov-Hrušnice	Franců Jaroslav do 2012, Louda Libor
14. Turnov-Kamenec	Vavřich Miloslav do 1996, Soustružník Jiří
15. Rakousy	Guznar Karel do 2006, Štěpánková Marie
16. Turnov- Daliměřice	Holata Bohuslav
17. Turnov-Mašov	Kmošťák Ladislav do 2007, Veber Tomáš do 2010, Šifta Vratislav do 2012, Vaníček Milan
18. Turnov-Chloumek	Mlejnek Milan - dosud
19. Přepeře	Urban Lubomír do 2008 , Vaníček Milan do 2012, od r.2013 sloučeno s Mašovem

10. Aktuální stav ZO ČSV, o.s., Turnov – březen 2013

Obvod	Důvěrník	Počet chovatelů členů ZO	Počet členů ZO bez včel	Počet nečlenů	Počet registr. včelařů	Včelstev členů ZO
1. Bělá	Hanzl Jaroslav	8	1		1	72
2. Kacanovy	Franců Miroslav	12	1	1		134
3. Karlovice	Votrubec Bohumil	10				71
4. Radvánovice	Bobek Jaroslav	4				14
5. Loktuše	Smutný Martin Ing.	3				17
6. Sek.Loučky	Škoda Jaroslav	8	1			36
7. Daliměřice	Holata Bohuslav	14	2		2	65
8. Ohrazenice	Kňap Jaroslav	7				45
9. Vesec	Kněbort Vladislav	9				74
10. Všeň	Marek Pavel	6				65
11. Vyskeř	Louda Vladimír	13	1			127
12. Turnov 1	Louda Libor	10	1			58
13. Turnov 2	Soustružník Jiří	8				49
14. Rakousy	Štěpánková Marie	4				35
15. Mašov/Prepeře	Vaníček Milan	15				39
16. Chloumek	Mlejnek Milan	4	1			18
ZO celkem		135	8	1	3	942

Věk řady důvěrníků však už přesahuje 70 let, u některých dokonce i 80 let – a síly jim ubývají, přestávají být schopni se starat o svěřený obvod. Z řad mladších včelařů pak bohužel zatím není příliš patrný zájem o funkce, sloužící včelařské organizaci jako celku - v budoucím období lze tedy očekávat další slučování obvodů a problémy v zajištění chodu organizace i ošetřování včelstev.

Struktura členské základny podle počtu včelstev:

Rozmezí počtu včelstev	Počet chovatelů, členů ZO	Počet včelstev
0	8	0
1-5	63	212
6-10	40	295
11-15	13	177
16-30	8	148
31-100	3	110
Celkem	135	942
Průměrný počet včelstev na včelaře		7

Většina chovatelů včel na Turnovsku jsou tzv. malovčelaři, pouze s několika včelstvy – tento způsob včelaření se včelstvy rozptýlenými po krajině je však pro přírodu a opylení hmyzosubných rostlin výhodnější, než tzv. velkovčelaření s desítkami až stovkami včelstev na jednom stanovišti.

Ve výbavě včelařů jsou i čtyři kočovné vozy, vzhledem ke stáří majitelů však s nimi již nikdo nekočuje a řadu let tak slouží jen jako uzavřené včelíny s pracovním.

Nejpočetněji je zastoupena skupina včelařů ve věku po odchodu do důchodu, avšak ve věku nad 70 let je již celkem čtyřicet členů, tj. téměř třetina členské základny - hrozí tedy brzký hromadný úbytek aktivních včelařů, bohužel zcela ve shodě s demografickým vývojem Českého svazu včelařů i celé české společnosti.

Příliv nových zájemců o včelaření byl zaznamenán v posledních dvou letech, většinou však jde o včelaře dosud bez včelstev anebo s malým, zkušebním počtem včelstev.

Z důvodu vysokého věku a zdravotních problémů pak bohužel postupně ukončuje členství řada dlouholetých včelařů, jimž už nestačí síly na celoroční péči o včelstva.

Struktura členské základny podle věku:

Stáří včelařů (roků)	Počet včelařů
20 a méně	1
21-25	2
26-30	3
31-40	16
41-50	19
51-60	16
61-70	38
71-80	25
nad 80	15
Celkem členů	135
Průměrný věk členské základny (roků)	59,8

Struktura členské základny podle délky členství ve včelařské organizaci:

Délka členství v ČSV (roků)	Počet včelařů
0-1	17
2-5	30
6-10	5
11-15	16
16-20	7
21-30	20
31-40	21
41-50	12
51-60	6
61 a více	1
Celkem členů	135
Průměrná doba členství v ČSV (roků)	19,75

Přehled úlových typů, používaných v rámci organizace:

Typ úlu	Počet chovatelů	% chovatelů	Počet včelstev	% včelstev
nástavkový	70	55,1	529	56,2
budečák	37	29,1	219	23,3
nástavky + budečáky	8	6,3	92	9,8
moravský universál	6	4,7	39	4,1
čechoslovák	1	0,8	13	1,4
nástavky + moravský universál	1	0,8	5	0,5
výsuvný zadovák	2	1,6	30	3,2
nástavky + budečáky + moravský universál	1	0,8	7	0,7
kazetový vlastní výroby	1	0,8	8	0,8
celkem	127	100	942	100

Je patrné, že dosud přetrvává značný podíl úlů zastaralé pevné dvoukomorové konstrukce plodiště-medník se zadním přístupem, neposkytující včelstvům možnost dostatečného letního rozvoje – mj. i z toho vyplývá dosahovaný poměrně malý medný výnos ze včelstev.

Následující fotografie z fotoalba organizace dokládají, jak se u nás dříve včelařilo a někde včelaři dosud.

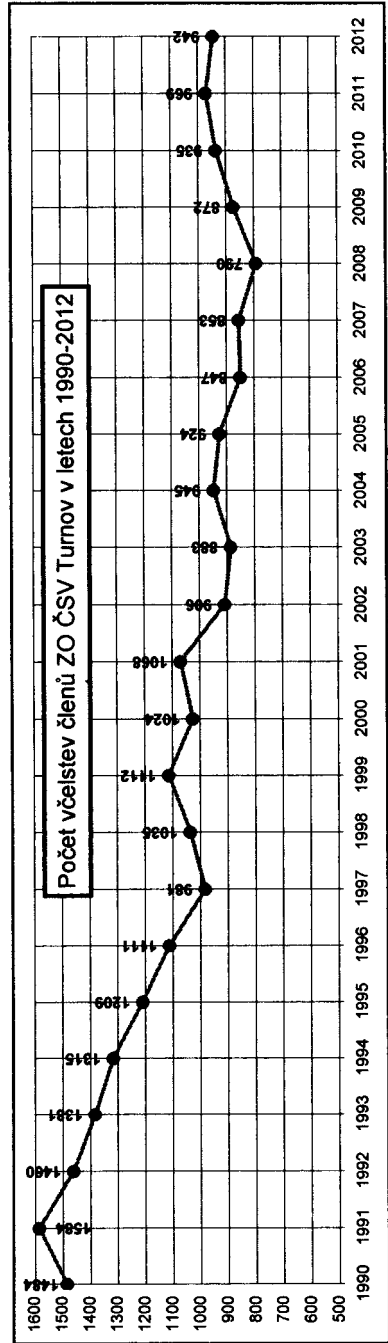
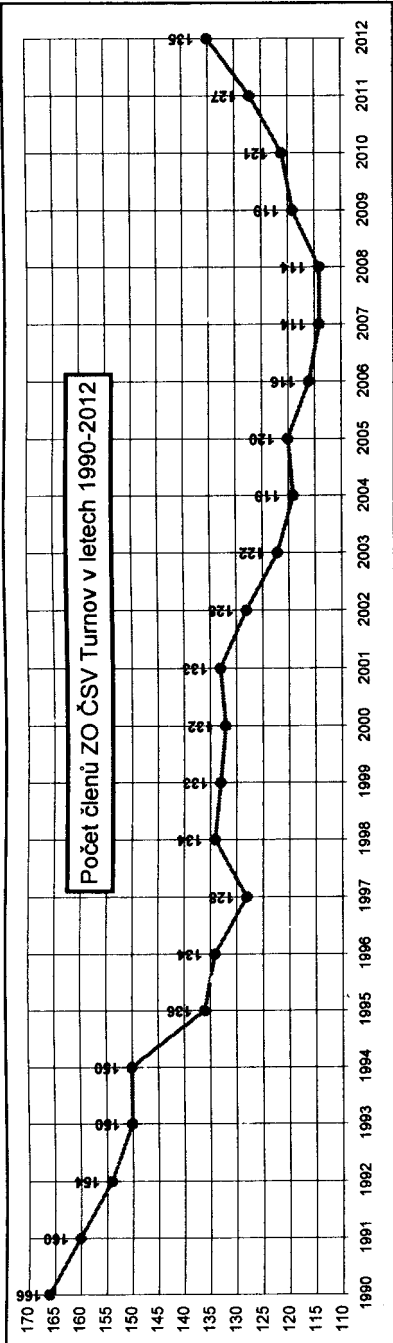
Počty členů a kmenových včelstev v období 1903-2012

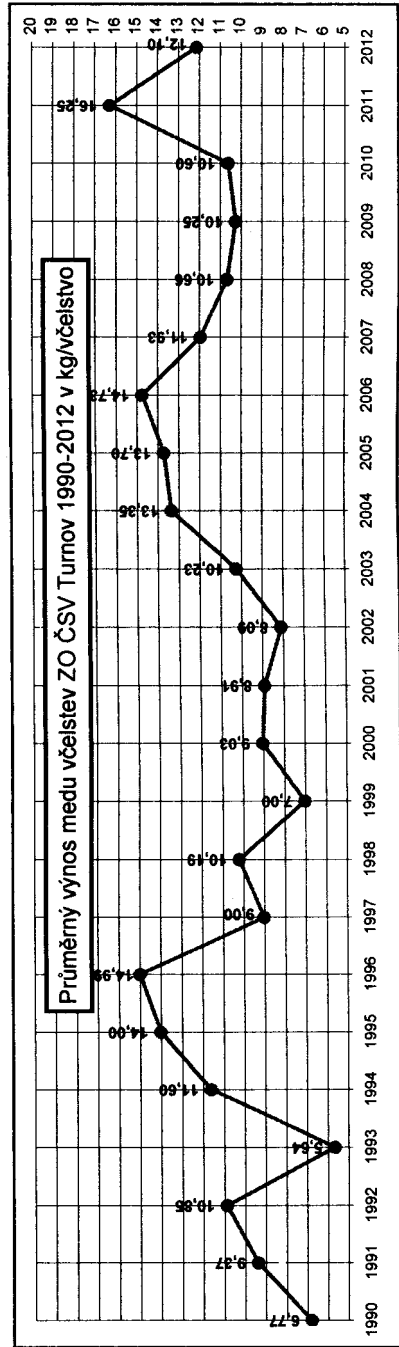
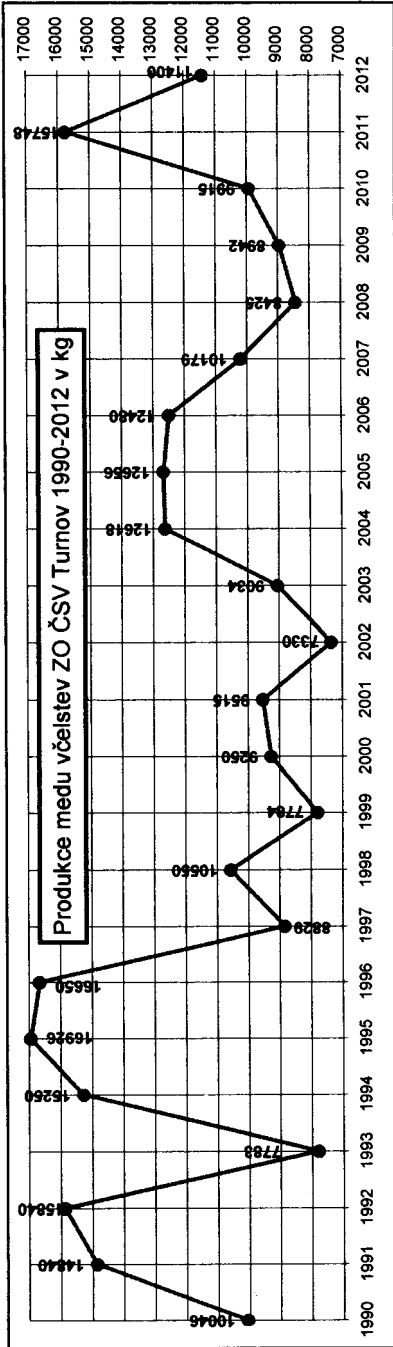
rok	členů	včelstev	rok	členů	včelstev	rok	členů	včelstev	rok	členů	včelstev
1900			1930	159	1154	1960	223	1366	1990	166	1484
1901			1931	204	1283	1961	242	1225	1991	160	1584
1902			1932	197	1230	1962	230	1139	1992	154	1460
1903	57		1933	213	1393	1963	222	1082	1993	150	1381
1904	62		1934	238	1457	1964	225	1242	1994	150	1315
1905	75		1935	240	1428	1965	238	1394	1995	136	1209
1906	81		1936	244	1756	1966	258	1709	1996	134	1111
1907	87		1937	286	1615	1967	260	1426	1997	128	981
1908	102		1938	287	1744	1968	244	1570	1998	134	1035
1909	92		1939	310	2152	1969	244	1606	1999	133	1112
1910	102	463	1940	350	2004	1970	277	1493	2000	132	1024
1911	97	444	1941	363	1855	1971	225	1457	2001	133	1068
1912	99	463	1942	360	1840	1972	236	1597	2002	128	906
1913	122	549	1943	357	2091	1973	233	1565	2003	122	883
1914	134	633	1944	370	2167	1974	245	1622	2004	119	945
1915	142	869	1945	385	2567	1975	243	1488	2005	120	924
1916	163	1027	1946	360	2256	1976	241	1643	2006	116	847
1917	188	1184	1947	338	1683	1977	235	1579	2007	114	853
1918	273	1720	1948	335	1683	1978	232	1305	2008	114	790
1919	227	1509	1949	332	1784	1979	221	1209	2009	119	872
1920	226	1490	1950	305	1729	1980	222	1195	2010	121	935
1921	123	878	1951	336	2065	1981	223	1175	2011	127	969
1922	109	819	1952	408	2713	1982	203	607	2012	135	942
1923	108	873	1953	425	2730	1983	192	1101	2013		
1924	111	832	1954	385	2105	1984	172	1198	2014		
1925	110	824	1955	343	2212	1985	202	1320	2015		
1926	109	775	1956	352	2151	1986	192	1409	2016		
1927	120	906	1957	318	2102	1987	192	1426	2017		
1928	130	937	1958	308	2100	1988	177	1394	2018		
1929	141	978	1959	323	2102	1989	170	1456	2019		

Tučně označený rok 1982 - likvidace včelstev z důvodu podezření na varroazu.

Vývoj ZO ČSV Turnov za období 1990-2012

Rok	počet členů ZO	počet včelařů bez včel	počet včelstev	produkce medu v kg	φ výnos medu
2012	135	10	942	11400	12,10
2011	127	6	969	15748	16,25
2010	121	5	935	9915	10,60
2009	119	5	872	8942	10,25
2008	114	5	790	8425	10,66
2007	114	4	853	10179	11,93
2006	116	7	847	12480	14,73
2005	120	10	924	12656	13,70
2004	119	7	945	12618	13,35
2003	122	5	883	9034	10,23
2002	128	6	906	7330	8,09
2001	133	2	1068	9515	8,91
2000	132	3	1024	9250	9,03
1999	133	2	1112	7784	7,00
1998	134	1	1035	10550	10,19
1997	128	1	981	8829	9,00
1996	134	1	1111	16650	14,99
1995	136	0	1209	16926	14,00
1994	150	4	1315	15250	11,60
1993	150		1381	7783	5,64
1992	154		1460	15840	10,85
1991	160		1584	14840	9,37
1990	166		1484	10046	6,77

Obr. 19 Př. František Chládek u svého včelína v Turnově

Obr. 20 Př. Jan Šťastný ze Svatoňovic

Obr. 21 Včelín př. Josefa Čepelíka v Bukovině

Obr. 22 Včelíny př. Josefa Fraňka ve Ktové

Obr. 23 Včelíny př. Josefa Hlubučka v Bukovině

Obr. 24 Včelín př. Pavla Glose v Bukovině

Obsah

1. Úvod	3
2. Původ včely medonosné	4
3. Vývoj včelařství	5
4. Historie organizovaného včelaření v Čechách.....	5
5. Dějiny Včelařského spolku v Turnově.....	9
Počátky spolkové činnosti (1903-1917)	9
Období 1.republiky (1918-1938).....	14
Léta válečná (1939-1945).....	21
Léta poválečná (1945-1960).....	22
Léta „budování socialismu“ (1961-1989).....	25
Léta politického uvolnění (1990-1999)	30
Počátek nového tisíciletí (2000-2013).....	35
6. Epilog.....	43
7. Činovníci spolku od jeho založení.....	44
8. Historie spolkové kroniky.....	45
9. Územní působnost organizace, přehled důvěrníků	46
10. Aktuální stav ZO ČSV, o.s., Turnov - březen 2013.....	48

Muzeum Českého ráje v Turnově

MUZEUM

ČESKÉHO RÁJE V TURNOVĚ

Klenotnice - Mineralogie a geologie - Archeologie
Drahé kameny a šperk - Národopis Pojizeří
Osobnosti regionu - Galerie - Kamenářský dům
Dlaskův statek v Dolánkách

Skálava 71, 511 01 Turnov

Tel.: +420 481 322 106, Fax: +420 481 325 277

E-mail: mail@muzeum-turnov.cz

www.muzeum-turnov.cz

Návštěvní doba

denně kromě pondělí

květen - září 9.00-17.00

říjen - duben 9.00-16.00

Vladimír Louda

HISTORIE VČELAŘSKÉHO SPOLKU V TURNOVĚ

Vydala: Základní organizace ČSV, o.s., Turnov

Turnov 2013

Počet stran 60

Tisk: Polygraf, s.r.o., Turnov